

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

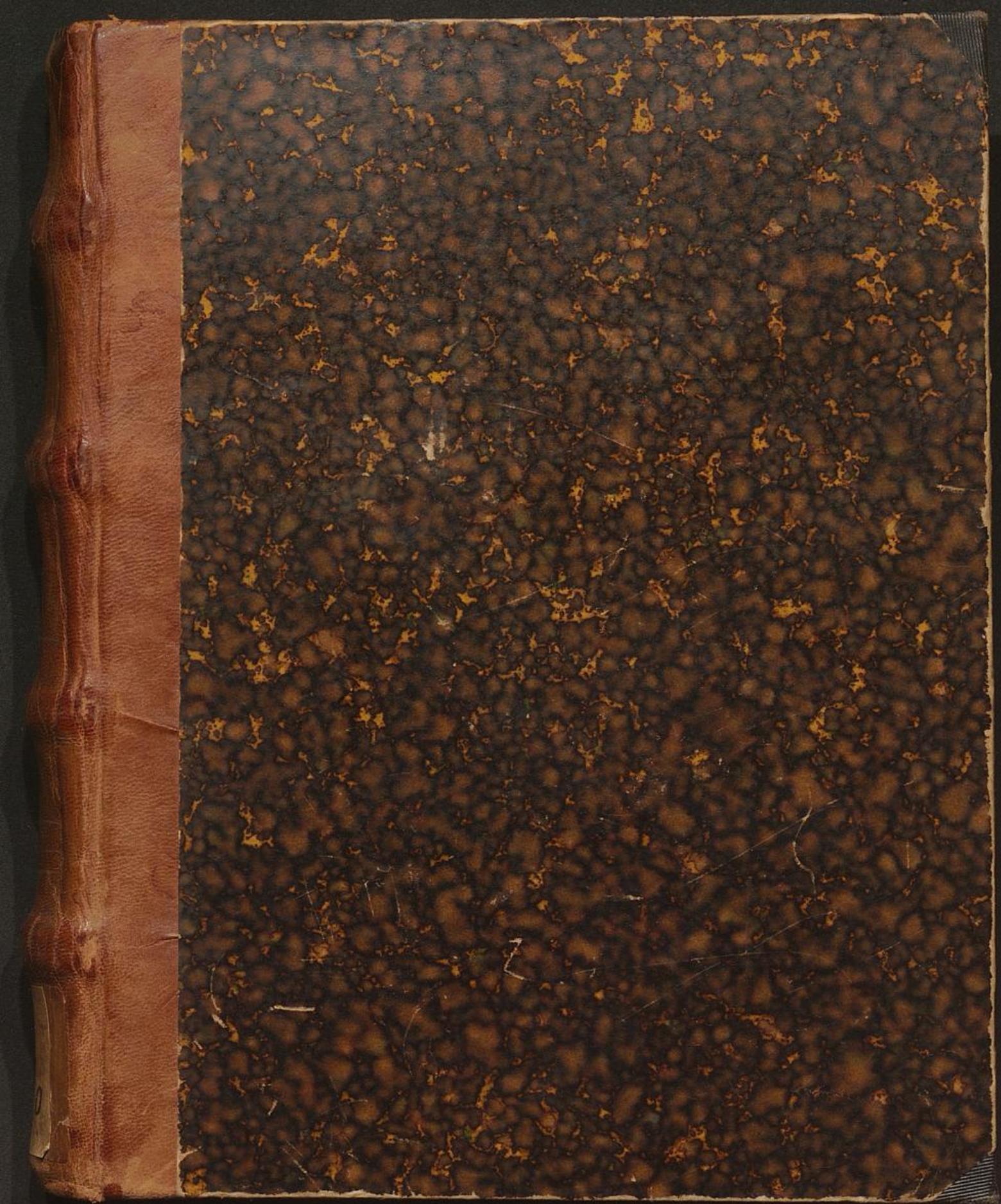
**Consy||deratio Io||hannis Cochläei, de futuro || Concordiæ
in Religione || Tractatu, Vuorma||tiæ habendo**

Cochlaeus, Johannes

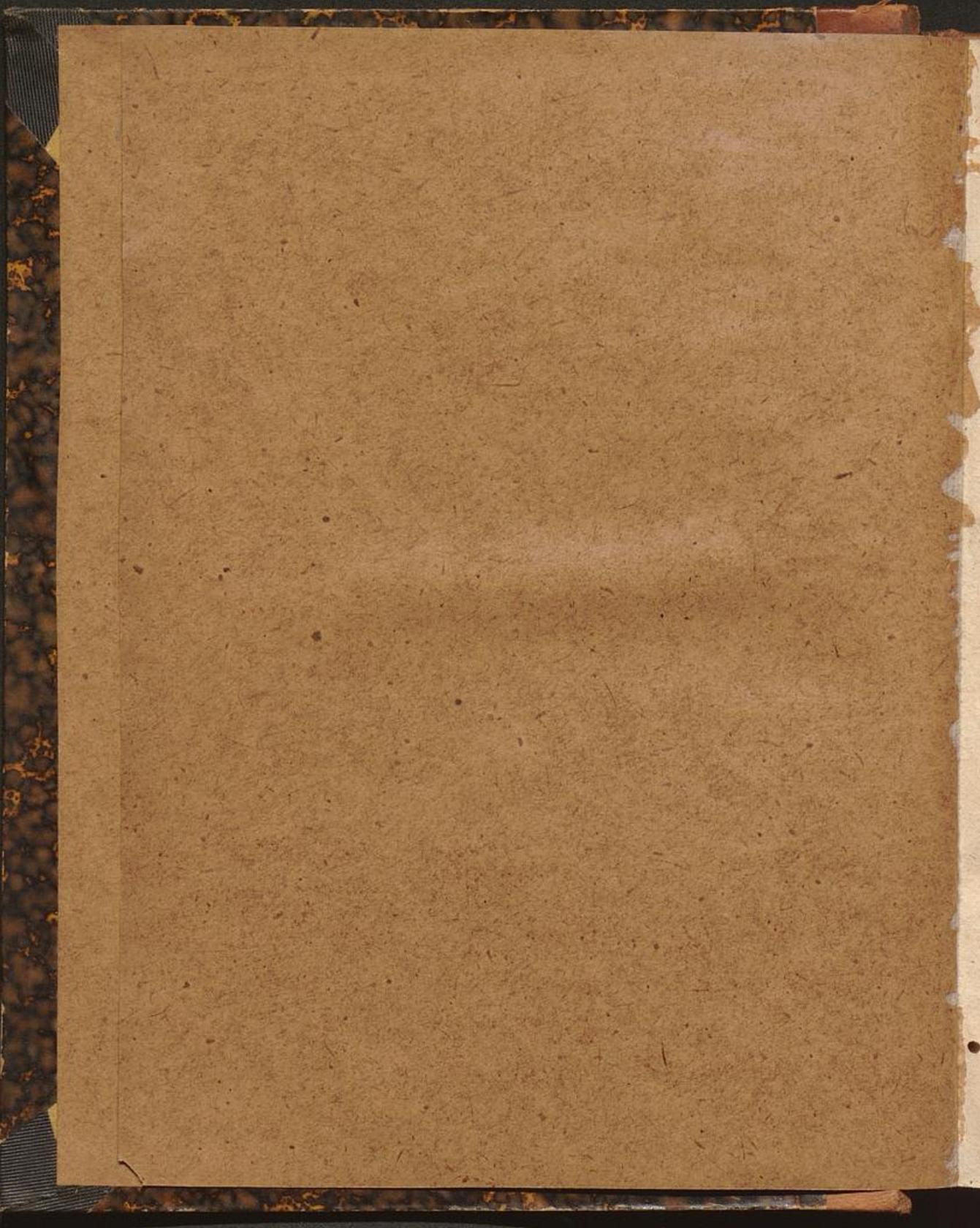
Ingolstadij, 1545

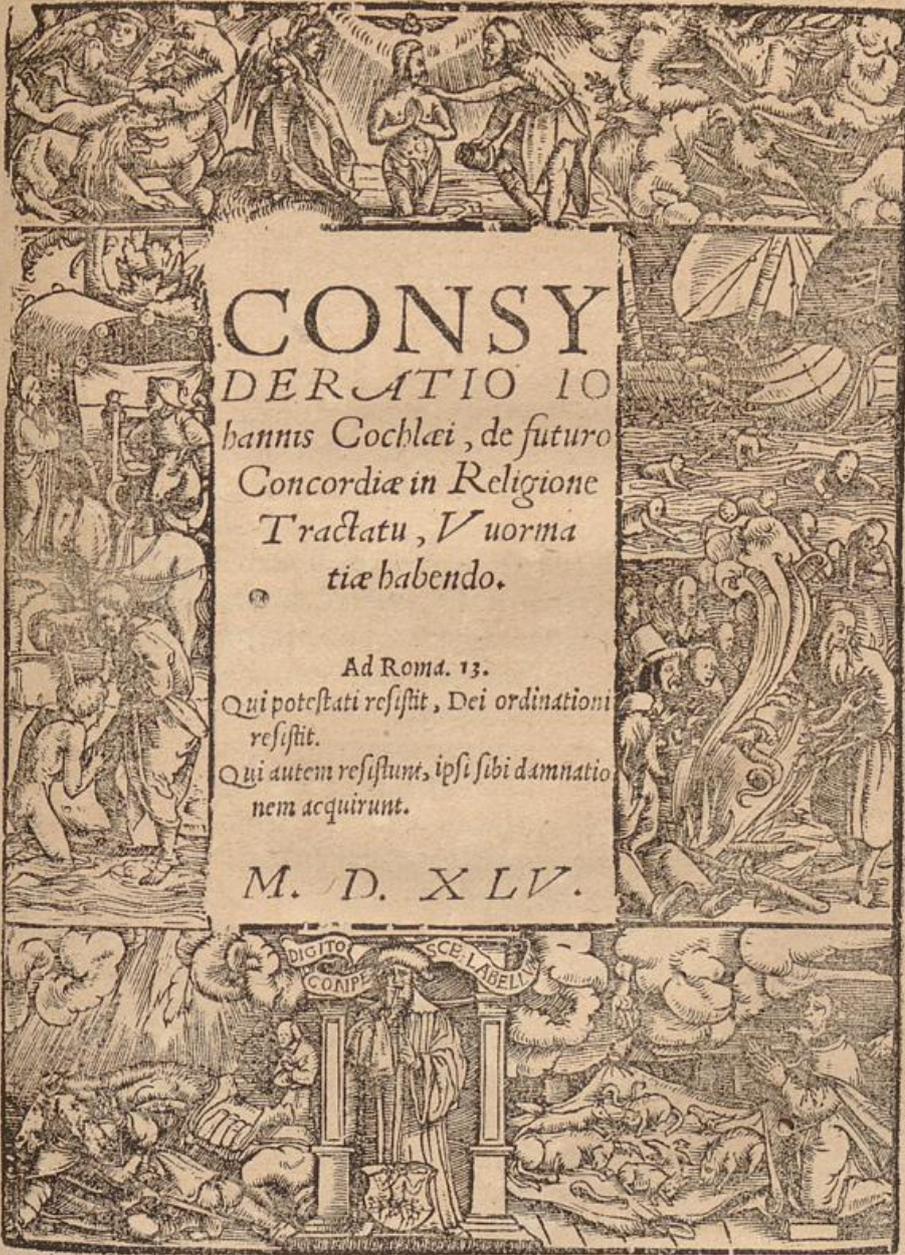
VD16 C 4286

urn:nbn:de:hbz:466:1-29570

14 1180

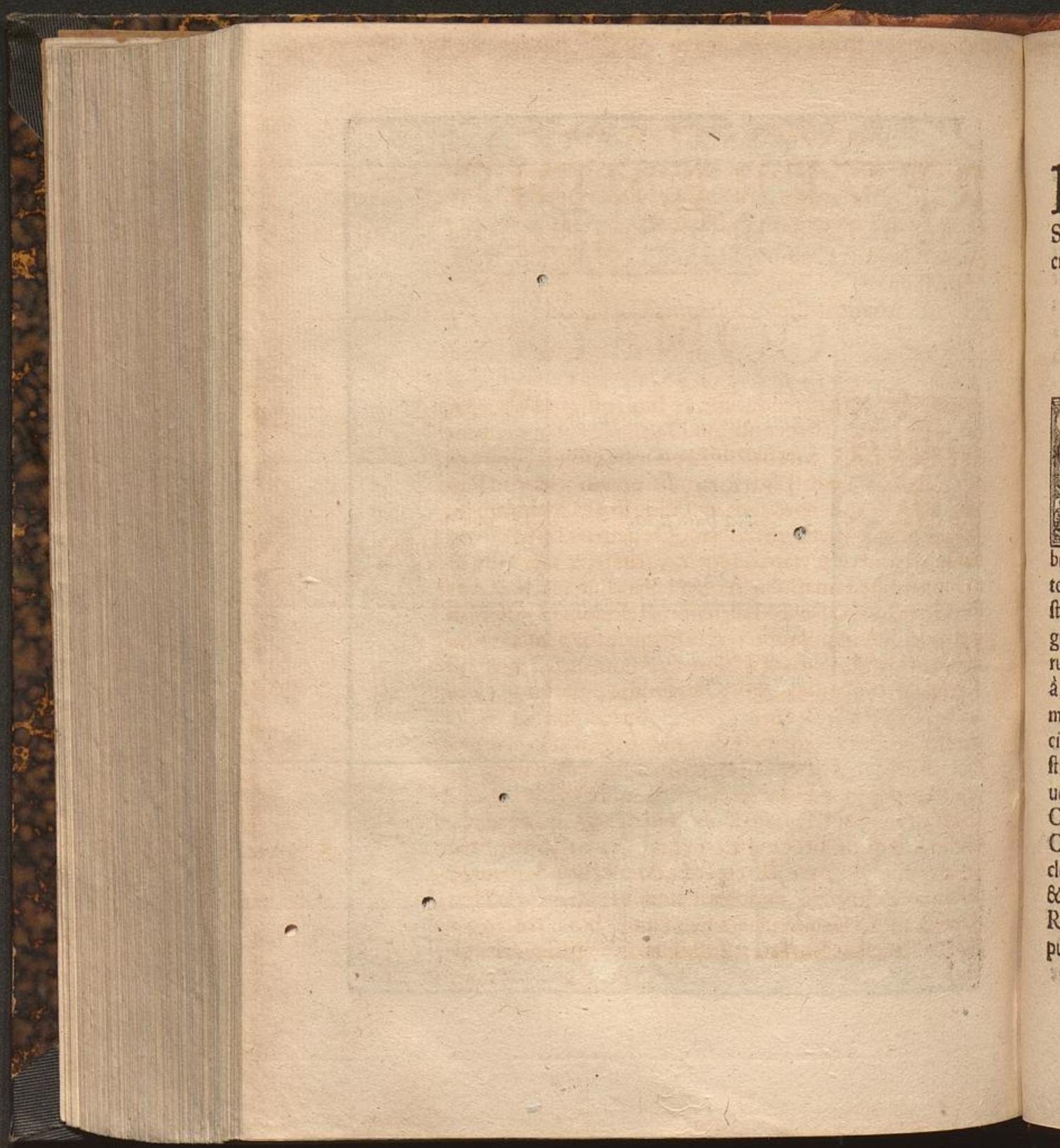

CONSY
DERATIO IO
hannis Cochlai, de futuro
Concordiæ in Religione
Tractatu, Vuorma
tiæ habendo.

Ad Roma. 13.

Qui potestati resistit, Dei ordinationi
resistit.
Qui autem resistunt, ipsi sibi damnatio
nem acquirunt.

M. D. XLV.

I
S
cip

bu
te
fr
gr
ru
à u
ma
cia
fr
ue
Ca
Ca
de
&
Re
pu

REVERENDIS

SIMO ILLUSTRISSIMOQVE PRIN

cipi ac domino, Domino Herculi de Gonsaga. S. R. E.

Presbytero Cardinali, Mantuano &c. Domino suo

clementissimo, Iohannes Cochlaeus

S. P. D.

Reuerendissime ac Illustrissime Princeps,
Clementissime Domine. Ltsi nulla sunt
merita uel obsequia mea, quibus commen-
datus ac fretus possim confidenter ad Re-
uerendissimam & Illustriss. Celsitudinem
uestram scribere, De uestris tamen uirtuti-
bus, praesertim de pietate, uiteq; integritate, & sacrarum li-
terarum studio tam multa frequenter audiui, partim a nos-
tris Germanis, qui per Mantuam, uel Bononiã studiorum
gratia, uel Romam propter certa negocia sua profecti fue-
runt; partim a Legatis & a Nuncijs Apostolicis, atq; etiam
a uicinis Veronensibus, qui aliquandiu apud nos in Ger-
mania uersati sunt, Ut in his periculosis temporibus audas-
ciam scribendi ad Reuerend. & Illustriss. Celsitudinem uest-
ram urgente necessitate sumpserim, Quod ut uestra cum
uenia, bonaq; gratia, ac pace fiat, deuote oro ac supplico.
Causa enim propter quam scribo, publica est, quæ pios &
Catholicos quoslibet tangit, maxime uero S. Romanę Ec-
clesiæ Cardinales, sacrosanctę sedis Apostolicę Senatam,
& summi Pontificis primores a consilijs. Inter quos sane
Reue. & Ill. Celsitudo uestra haud immerito inter præci-
puos habetur, Etenim sacratissimus ac inuictissimus Impe-

A 2 rator

Ad R. Card. Mantuanum.

Recessus Imperialis Spiræ datus, rator noster CAROLVS V. semper Augustus, qui molestissime fert exortū inter Principes & status sacri Ro. Imperij in fide et religione dissidium, in nouissimo Spirensis conuentus Imperialis Recessu seu publico decreto, post ea quæ ad Turcicam expeditionem necessaria disposuit, de dissidio isto dolenter ac pie multa commemorans ait, sic habere iam istud Religionis dissidium, ut nisi Deus omnipotens clementer in aliam uiam direxerit, aut oportuna media in hoc reperta fuerint, nihil aliud quàm perditio & interitus sacri Imperij Germanicę Nationis inde sit expectandū. Quare pietissime pro sua erga hanc Nationem nostram paterna sollicitudine ac pro Imperialis officij ac Maiestatis suæ debito decreuit, in proximo conuentu Imperiali Vuormacię habendo quàm diligentissime de tollendo isto Religionis dissidio agere, Quod cum tolli commode non possit nisi per Christianā Reformationem, Concilijq; generalis determinationem, promittit in eo decreto se omnino conatu procuraturum, ut quam primum in Germanica natione Christianum ac liberum celebretur Conciliū, per quod & graues abusus qui irrepserunt, emendentur, & pernitosum schisma dissidiūq; Religionis, dissensioq; et diffidentia Principum & statuum (quæ inde ortum habet) et imminentiā Germanicę nationi pericula damnaq; & defectio nes tollantur atq; præcaueantur.

factantia protestantium, Quoniam uero pars protestantium Principum ac statuum potius Nationale quam Generale desyderat Conciliū, ac dilati hætenus Generalis Concilij morā inuidiosè imputare solet summo Pontifici Coetuiq; Cardinalium, et Ecclesiasticos Imperij Principes ac status diffidentia, tanquam pessimā habeant causam, iactanter arguit, uisum est mihi operę precium atq; etiam necessarium esse hac de re

Contra duo scripta Lutheranorum.

read Reu. & Illust. Celsitudinem uestram scribere, tanquã ad Principẽ et Cardinalem summã authoritatis pietatisq; & sapientiã, qui ut loco & situ, ita & gratia ac beneuolentiã Germanis nobis propinquior est, Quẽ hoc scripto supplici deuotione maxime rogatũ uolo, ut apud sedem Apostolicã diligenter adiuuet pios ac necessarios Cæsareã Maiestatis conatus, ad promouendum & celebrandum primo quoq; tempore in Germanica natione generale Conciliũ, ne forte per Nationale Concilium Germania à cæteris fidei Catholicã nationibus tota in ijs quã fidei et religionis antiquã sunt, deficiat, irrecuperabileq; detrimentum patiatur. Arbitror equidem, non difficile fore summo Pontifici Tridentum rursus conuocare cunctarum Nationum Christiani nominis Pælatos ac Principes, posteaquã saluberrima ac omnibus pijs desyderatissima pax inter potentissimos Monarchas, summi Pontificis uelut pijs patris intercessione ac studio inita iam est et confirmata, per quorum bella Concilium antea celebrari commode non potuit.

Ne quis uero putet, stetisse hæcenus per nostros in Germania Ecclesiasticos Principes ac status Imperij, quod Imperator noster per tot cõuentus Imperiales atq; etiã per instituta utriusq; partis colloquia, pacem et concordia in fide & religione instaurare inter nos non potuit, æquum mihi uideatur & expediens, ut hoc ad R. & Illust. Celsitudinẽ uestram scripto breuiter respondeam, ad duo Concionato-
rum partis protestantium scripta, quorum unum latine è
Vuittenberga ad Nurenbergenses Concionatores datum
est: alterum Teuthonice ad Principes & status Smalcadiaz
ni fœderis scriptum esse dicitur, Ante annos quinq;. Quod
si me non fallit ex phrasi & stylo coniectura, è Vuittenberga datum est utrunq; communi Concionatorum & sectæ
compli

Duo scri
pta Luth
ranorum.

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Complicū consilio, latinū à Melanchthone, Teuthonicum à Luthero exaratum. Rogo itaq; suppliciter, ut Reu. & Ill. Celsitudo uestra hoc meum studiū, atq; pie intentionis laborem benigne in meliorem partem accipiat, & non despiciat in hoc humilitatem meam. Nam & olitor aliquando (ut in prouerbio est) oportune locutus est, & non est apud

Act. 10.
1. Cor. 1.

Protestatio
Authoris,

Concionatores
Pro-
stantium.

Deum acceptio personarum, qui plerunq; stulta & infirma huius mundi eligit, ut sapientes & fortes sæculi cōfundat, Qui & per simplices piscatores Euangelium salutis per totum orbem humano generi annunciare dignatus est.

Quæ autem dicturus sum, nequaquam ad iniuriã Principum ac statuum Protestantium dicere intendo. Credo enim eos longe benignioris esse animi erga Germaniam, patriam suam, & erga sacrum Rom. Imperium, cuius se membra & fideles subditos esse debere agnoscunt, quam sunt eorum Concionatores & nouæ Theologiæ assertores. Ipsi enim in publicis ad Cæsaream Maiestatem scriptis suis pacis & concordia cupidi esse uidentur, offerentes se et ad debitum Cæsareæ Maiestati obedientiam, & ad omnia equitatis media, quibus citra sacrae scripturae, ac Apostolicae doctrinae iusturam possit pax in Repub. & concordia in religione constitui. Concionatores uero eorum, qui diabolo instigante antiquas hæreses in lucem protulerunt, ac nouum schisma excitauerunt, probe sciunt, suum regnū & autoritatē non nisi in discordia consistere, audent uel aperte scribere, quod impossibile sit, inter nos & illos in fide & religione concordiam fieri, seq; certos esse, quod hoc schisma eorum Deo placeat, Ideo patronis suis ubiq; dissuadent, ne concordia tractatum nobiscum ineant, talesq; proponunt fraudulentē articulos, quos à nobis minime concedi posse probe sciunt, licet suis falsissime affirmant, eos esse omnino necessarios

cion

De præfatione Duorum scriptorum.

rios, tanquam ex fonte Euangelij petitos. Etenim duo illos ^{Duo eorum} scripta, in quibus de summa fidei suæ disceptat, unum ^{scripta, pro} ac idem per omnia fere argumentū habent. Distinguunt ^{retinenda} itaq; summā rei in tria Capita. Sic enim aiunt in Latino. ^{discordia.}

Totam autem deliberationē in tria membra partiti sumus. Aut petent in doctrina aliquid mutari, Aut ^{Tria delibe} in externis rebus necessarijs. Aut in externis prorsus ^{rationis} adiaphoris. De doctrina plane sic decreuimus (in- ^{Capitula,} quunt) nos prorsus nullam mutationem ullius articuli Confessionis & Apologiæ admissuros esse quocunq; prætextu.

De externis quoq; rebus, quas necessarias uocant, nullas uolunt admittere moderationes. De adiaphoris autem nihil agi posse dicunt, nisi prius conueniat de rebus necessarijs. Hæc est summa eorum sententiæ.

In Teuthonico autem sic præfantur.

Non negamus, discordias & schismata uideri abhorrenda. Idcirco et Prophetæ atq; Apostoli pro detestabilissimis hominibus habiti fuerunt, tanq̃ ij qui summis discidijs & diuisionibus causas dederunt, per quas pulcherrimæ Respublicæ ac regna fuerint dissipata. Et Salispurgensis dixit Augustæ, siue iusta siue iniusta sit doctrina, de hoc non disceptaret ipse. Esset autem turbatio pacis. Ideo uniuersæ potestates contra eam debeant summam exercere seueritatem. Cum igitur adeo horrendum uideatur schisma, æquum est, ut diligenter consyde-
retur

Ad R. Card. Mantuanum

retur, an causa, de quibus disceptamus, tanti sint ponderis ac momenti, ut sciamus, Deum complacentiam habere sup hoc dissidio, nosq; sufficiens ad hoc habere causas.

Prouerb. 2. Hæc illi, Ex quibus sane uerbis Reuer. & Illust. Celsitudo uestra facile conijcere potest, quantum sibi ipsis placeant Cõcionatores illi in schismate suo, in re utiq; pessima, iuxta illud Salomonis, Qui lætantur cum malefecerint, & exultant in rebus pessimis. Ut non pudeat eos affirmare, hoc schisma eorum proculdubio placere Deo. Ex eo forsitan errore, quod præcipui huius schismatis authores, Lutherus & Melancthon, publice docuerunt & scripserunt ambo, quod homo liberum arbitrium non habeat, neq; ad bonum neq; ad malum faciendum. Nam & mala opera (inquit Lutherus) in impijs Deus operatur, & quidem principaliter & effectiue, ut ait Melancthon, adeo, ut sicut uocatio Pauli fuit proprium opus Dei, ita & Dauidis adulterium & scæuicia Manlij, quin etiam proditio Iudæ Scariothis, fuerit proprium opus Dei.

Schismata odibilia Deo.

Miserabilis profecto & horrenda est cæcitas eorum, quibus talia persuaderi possunt, ut ex animo credant ea esse uera, Cum tot sint passim in utroq; testamento scripturarum loci, qui schismata damnant ac maxime reprehendunt, Quod enim aliud fuit scelus Chore Datan et Abyron, propter quod uiui per abruptos terræ hiatus in inferna descenderunt, nisi quod contra Moysen & Aaron schisma suscitauerunt?

Nume. 16.

4. Reg. 17.

Quoties item grauissime corripuit & puniuit Deus & reges & populos filiorum Israel, propter schisma, quo recesserunt à domo Dauid: Ita enim habet sacra historia Regum. Projecitq; Dominus omne semen Israel, & afflixit eos, & tradidit eos in manus diripientium, donec projiceret eos à facie

De præfatione Concionatorum.

facie sua. Ex eo iam tempore quo scissus est Israel à domo David, & cōstituerunt sibi regem Hieroboam, filium Nabath, &c. Longe tamen minus læuiusq; peccatum scissatis fecisse uidetur Hieroboam, quam fecit hoc tempore Lutherus, Nam Hieroboam iussu Ahiaë Sylonitæ sancti prophetaë, schisma illud fecit, in uindictam peccatorum Salomonis, Ahias enim scidit pallium suum in duodecim partes, & ait ad Hieroboam. Tolle tibi decem scissuras. Hæc enim dicit Dominus deus Israel. Ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus. Quid, rogo, simile habet in tota sacra scriptura pro schismate suo Lutherus? Cuius iussu scidit Ecclesiam Dei? Cuius consilio recessit à nobis? Cuius autoritate in uno Christi populo & uoluit suscitauit diuisiones? tot scandala? tot sacrilegia? tot cædes corporum & interitus animarum? si quis ei credere potest, hoc schisma eius placere Deo, nihil profecto tam absurdum excogitari queat, quod talis ei crediturus non sit. Vix enim aliud reperias Paradoxum, quod pluribus repugnet ac reprobetur scripture locis quàm istud, quod de schismate suo affirmat Lutherus, Dauid ait, Deus unanimes habitare facit in domo. Item, Ecce quam bonum & iucundū, habitare fratres in unum. Christus rogauit patrem pro suis fidelibus, ut sint unum, Paulus obsecrat Corinthios, ut nō sint inter eos schismata, Lucas maxime commendat, quod multitudinis credentium erat cor unum & anima una, Iacobus frater Domini ait ad Paulum Apostolū, utiq; oportet conuenire multitudinem. Dionysius & Ignatius Apostolorum discipuli unitatem fidelibus maxime cōmendāt Cyprianus tantam ait esse maculam schismatis, ut ne sanguine quidem etiam propter nomen Christi fuso abstergi queat, Ambrosius in schismate fidem esse negat, Augusti-

Peior Lutherus quàm Hieroboam.
3. Reg. 11.

Paradoxū Lutheri de schismate.

Psal. 67. & 132.

Ioh. 17.

1. Cor. 1.

Act. 4.

Act. 21.

Dionysius et Ignatius

in epistolis

Cypri. de simpli. præ-

la.

Ambro. de excessu fra-

B nus tris.

Ad Card. Mantuanum

Luthe. in
epistolam
ad Gal. c. 6.

Roma. 13.
1. Petri. 2.
Matth. 17.

nus deniq; de nullo contra Donatistas peccato crebrius aut copiosius scripsit quam de ipsorū schismate. Et audet nunc suis persuadere Lutherus, se certum esse, quod suum hoc schisma Deo placeat, qui antea publice testatus est non semel, Impiū esse quodcunq; Bohæmorū schisma, etiamsi ius diuinū staret pro eis, eo quod summū ius diuinū sit charitas, contra quam est omne in fide & religione schisma, Et non ueretur huic impiissimo sceleri suo prætexere prophetas & Apostolos, quasi & illi schismata suscitauerint, contra Regna & Respub. Cum satis constet eos ubiq; docuisse obediētiam, etiā erga discholos & impios Principes. Et Christus ipse iussit Petrū dare tributū, ut nō scandalizemus (inquit) eos. Deinde protestantē Cōcionatores illi in eadē præfatione, contra eos qui nolunt se sponte onerare periculis,

Quod non petant, quempiam ipsos defendere, sed sinat unusquisq; ipsos suo periculo fidem suam confiteri, Tametsi potestates teneantur Christianos defendere. Hæc idcirco præmittimus (inquiunt) quia non habemus magnam spem, quod Cæsar & Episcopi suas Idolatrias & errores abolere, puramq; doctrinam & uerum Dei cultum acceptare uelint.

Hypocritis
ca fortitudinis
do Lutheri

Hæc autem eorum protestatio nihil aliud est quam fraudulenta Hypocrisis, qua se fingunt fortes & ad pericula intrepidus, cum sint reuera timidissimi, adeo, ut nusquam progredi ausint nisi certos habeant defensores & saluum conductū, Venit quidem semel in Cæsaris conspectū Vuormatiæ Lutherus, ante annos XXIII. sed quantis rogo cautio nibus non satis erat, Cæs. Maiest. publicam fidem scripto firmatam et sigillatā dedisse adiuncto etiā Imperiali Caduceatore

De præfatione Concionatorum.

ceatore in saluū conductū, requirebatur insuper quorūdam Principū fideiussio, & nescio quot articuloꝝ cautio. Cūq; integerrime peradiunctū Caduceatorem seu Heroaldū seruata illi fides ubiq; fuisset, scelerato tamē sigmēto sparsit ex itinere famā, quod esset captus, Quin etiā publice scribere nō erubuit, sibi uiolatā fuisse fidem publicam, anteq; Vuormatiā esset ingressus. Cumq; ego ei tunc Vuormacię sub æquali periculo certamē zelo fidei offerre, nō sane inter alie nos, sed in ipsius hospitio & in cōplicū suorū cōspectu non erubuit ille omne recusare nō solum periculū uerū etiā sub certis iudiciis, quos tamen nō Papa sed Cæsar & Principes delectari essent, certamen. Tantū abest, ut ex animo sic loquant̄ in præfatione de subeundis periculis, ppter fidē suā.

Luthe, con
tra regem
Anglię.

Deniq; in eadem præfatione manifeste præcidunt omnem Concordię spem, quia in discordia permanere ac regnare cupiunt. Dicunt itaq;.

Nulla con
cordię spes

Partes sunt, & diuisio tam uehemens est, ut nō habeatur ulla uia media. Oportet enim aut confortare ac manutenere Idolatrias, blasphemias, errores, impudicias aliq; peccata, aut huic adherere Cōfessionī. Ait enim Christus, Qui nō est mecū, contra me est.

Hęc illi ex quibus facile cognoscit̄, quā pertinax est eorum in schismate obstinatio, quam scelerata in Cæsarem & omnes Catholicos Principes calumniandi audacia, quam impius deniq; atq; etiam indoctus uerbi Dei prætextus. Nunquid em̄ quispiam eorum est Christus, ut mox contra Christum sit, quisquis eis non consentit? O cæcos ac stupidos populos Oratoresq; et Consiliarios, qui ex hac illorum præfatione non uident nec intelligunt, quam longe sit mens huiusmodi Concionatorum à uera concordiæ inten

Ad R. Card. Mantuanum.

Regnum
Concionatorum in
discordia.

tione, Quia longe plus potestatis authoritatisq; & gratiæ inter suos populos misere seductos habent in schismate, q̄ habituri essent in redintegrata Ecclesiæ unitate. Nunc em̄ ex compilatis ac sacrilege spoliatis Ecclesijs Monasterijsq; & altaribus multo auctiora habent stipendia quam habituri essent ubi sacrilegia forent interdicta per concordia. Cum igitur per schismaticas cõtiones suas in plebe ubiq; prædominentur, eo insolentię processerunt, ut optimatibus quoq; timori esse cupiant. Ita enim scripserunt latine Vuittenbergenses Antesignani ad Concionatores Nurenbergenses

Oligarchia
id est, pau-
corum prin-
cipatus,
Aristocra-
tia, id est, o-
ptimatum
principatus.

Vos etiam atq; etiam rogamus, ut nobis uoluntatem uestram significetis. Et speramus ecclesiam uestram securam esse uestra suffragia. Etsi scimus, alios quosdam istic esse Oligarchicos homines, Qui ut ecclesiæ, ita Aristocratice pulcherrimæ ac uobis non æqui sunt, Qui dum nouo et immodico studio aucupentur gratiam hostium Euangelij, quos execrari propter gratiam debent, satis significant, se uos quoq; libenter excussuros, si possent.

Concionatorum au-
dacia con-
tra Pirca-
merum.

Hæc illi Latine. Quos autem dicunt hic Oligarchicos: eos proculdubio Senatores & Optimates qui præ alijs propter uirtutes & gratificandi studia Imperatoriæ Regiæq; Maiestatis cogniti gratiæ sunt, Habent enim Cæsarem Regemq; & omnes, qui non approbant nouū ipsorum Euangelium pro hostibus Euangelij, quos & execrari oportere autumant. Scio equidem, quam audacter Imperioseq; & furiose pronunciarint ac publice scripserint ante aliquot annos contra clarissimæ ac fœlicis memoriæ ciuem, Bilibaldum

De præfatione Concionatorum.

dum Pircamerum, propter pauculas propositiones, quas ille scripserat contra unum ex eis, qui secundam duxerat uxorem, ut ab officio prædicandi propter digamiam amoveretur. Bone Deus, quanta & fulmina & examina propositionum de Digamia, contra uirum illum, usque adeo omni-
De Digamia contentio.
gena eruditione insignem, ac optime de Repub. meritum & Vuittembergæ & Nurenbergæ eiaculati sunt, Neque tamē dissoluere potuerunt, quod ille ex Paulo de uidua eis obiecerat, Nempe ut ea assumeretur in Ecclesia quæ unius uiri uxor fuerit, Nam cum uellent eum duntaxat Digamum dicendum esse, qui uno eodemque tempore duas simul habeat uxores, non poterant de ulla muliere pronunciare, quod licite duos uiros simul habuerit. Ergo Paulus intelligi debet, quod eam excluderet, quæ successiue duos uiros habuerit, ac pari ratione de uiris quoque sic intelligendus est, nempe, quod eum ab Ecclesiæ ministerio repulerit, qui successiue duarum uxorum fuerit maritus. Hæc per digressionem dixerim, ut ostendam, quam longe ab omni cōcordia Concionatores huiusmodi abhorreant, qui per schisma tam multum possunt, per concordiam uero plurima se perdituros esse timent. Et tantum de præfatione Teuthonica.

Latina autem præfatio, quia non ad Laicos, sed ad Concionatores, in doctrinæ consensu familiarissime per longam confurationem notos scripta est, plus habet subtilitatis & confidentiæ, Cuius architectum fuisse puto Melanchthonem, sicut Theuthonicæ Lutherum. Præmissa itaque salutatione sic exorditur.

Vtinam similis consensus esset Ecclesiarum ubique de uera doctrina Euangelij, ut uestra ecclesia multos iam annos Dei beneficio nobiscum, tanquam una uoce

B 3 Chri-

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Christum prædicat.

Dissensio-
nes à Luthero.

Hæc in exordio, Ad quæ breuiter dixerim, si laude dignum sit, hæreticis consentire, Nurenbergenses isti Concionatores merito præ cæteris laudant à Vuittenbergensibus, quia nulli alij constantius adheferunt. Alij nanq; ut & ipsi aliquid esse uiderentur, noua aut diuersa quædã superadderunt. Vnde & nouæ subortę fuerunt inter eos sectę et dissensiones, De quibus Lutherus ipse uarie ac miserabiliter plerunq; conquestus est. Nam dissenserunt ab eo non solũ Argentinenses, Tigurini, Cõstantienses, Vlmenses, & Augustenses Concionatores Zuingliani, & per diuersa latibula dispersæ Anabaptistę, uerum etiã in ipsa Vuittenberga insurrexerunt aduersus eum nescio qui Antinomi, contra quos ipse multas ac prolixas euulgauit disputationes. Nurenbergenses aut Concionatores ipsomet Luthero longe cõstantiores in noua doctrina semel arrepta permanserunt licet Senatus Populusq; Nurenbergensis noluerint Smalcaldiano fœderi nomen dare, ob reuerentiam (ut arbitror) et obedientiam erga Cæsaream Regiamq; Maiestates, quas iure ac merito, ut Dominos suos, & potestates à Deo sibi datas, fideli deuotione obseruant. Post captatam itaq; beneuolentiam à doctrinę consensu, ita subiungunt.

*Cum igitur maxime tueri concordiam perpetuo cupiamus, duximus hoc tempore uobiscum communicanda esse consilia, cum impendere deliberationes existimantur de mittigandis publicis dissidijs. Scripsit enim Lunden-
sis ad Principes nostros, uenire Cæsarem in Germaniam, non ut bellum ciuile moueat, nec ut sanguinem piorum propinet exorbendum Pontificibus, sed ut delibe-*

ret

De præfatione Concionatorum.

ret de concordia moderatis rationibus fartienda, Ac hortatus est nostros, ut & ipsi diligenter cogitent, quarum rerum mitigatio ad firmam & durabilem tranquillitatem profutura sit.

Hæc Vuittembergenses, Ex quibus cordatus lector facile intelligit dolos Mille artificis, qui spiritus est dissensionis & pater discordiarum, atq; rex (ut ait Iob) super omnes filios superbiæ, Quos per secretas deliberationes ad amplius disturbandam Germaniam in unum firmiter connectit, Sicut sacra commemorat historia de Samfone, qui ad nocendum Palestinis cepit CCC. uulpes, caudasq; earum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio, quas igne succensens dimisit, ut huc illucq; discurrerent. Quæ statim perrexerunt in segetes Palestinorum, quæ concremata sunt in tantum, ut uineas quoq; & oliueta flamma consumeret. Ita & nunc colligat per malam concordiam spiritus dissensionis utrosq; Concionatores, ut per colligatos fortius retineat discordiam, qua per illorum schisma Germania à cæteris Catholicæ Ecclesiæ nationibus in fide & religione maxime discordet. Non enim insuetum est, in scripturis per uulpes hæreticos intelligi, propter fraudes & astutias. Communicant igitur sua consilia, ut suis eos proponant articulos, quos Catholici nunquam approbaturi sint, atq; ita perpetua remaneat discordia.

Iob. 41.

Iud. 15.

Aiunt ergo ulterius, Sed nos multa mouent, ut suspicemur uel omnino falso spargi banc famam, ut pulcherrime rei simulatione benevolentiam & plausus sibi colligant aduersarij apud populum, uel insidias
struo

Ad R. Card. Mantuanum

struo prætextu pacificationum, Primum enim quam cōsentaneum est de concordia acturos esse, cum impetrari non possit, ut proscripio Myndensis aboleatur, Cum parari omnia ad bella constet, Cum reges inuitentur ad societate[m] impij et turpissimifœderis, quod in urbe uestra factum est. Deniq; cum ferreæ mentes Pontificum nihil magis ad æquitatē flecti possint, q̄ Pharaō poterat.

Calumniæ
in Cæsareā
Maiestatē.

Eccequam candide, imo nequissime in sinistra[m] partem, omnia Cæsareæ Maiestatis facta et dicta interpretantur no ui & schismatici Euangelij sui defensores isti. Pietatē, qua Cæsar absq; sanguine cōcordiam in fide (quæ per ipsos precipue turbata ac disrupta est) cupit resarciri, suspiciatur esse simulationem & insidias, fœdus Cæsareæ ac Regiæ Maiestatum, quod defensionis dantaxat gratia cum Catholicis quibusdam Principibus Nurenbergæ percussum fuit, uocant impium & turpissimum, Cum nemo ignoret, defensionem iure naturali omnibus competere, Iniquum præterea putāt, quod Myndenses, qui legitimo Iuris processu in Camera Imperialis iudicio propter sacrilegas rapinas condemnati fuerunt, non permetterentur in contumacia sua pro libito suo sacrilegia exercere. Deniq; ferreas uocāt mentes Pontificum, quod nolunt manifestas eorum hæreses, quæ antiquitus sepe damnatę fuerunt, iustificare, Nihil em̄ eis æquum uidetur, nisi quod nouo ipsorum Euangelio per omnia consentit. Subiungunt amplius.

Gredamus sane (inquiunt) Lundenst non falso promitti deliberationes de concordia, Ne hæ quidem uocant periculo, Vt optandum est, Carolum uere & ex
animo

De præfatione Concionatorum.

animo uelle Euangelio suam lucem restitui, & diuinæ uoci parère, quæ regibus concionatur dicens. Et nunc reges intelligite: Ita metuendum est, ne (ut nunc sunt Aulæ plenæ sophisticæ) hoc agatur, ut arte obruantur uera doctrina nouis præfagijs.

Hæc illi. Qui timēt ac timore trepidant, ubi non erat timor, ut ait Psalmista. De quibus per Moysen ait Dominus. Dabo pauorem in cordibus eorum in regionibus hostiū, terreat eos sonitus folij uolantis. Mens enim culpæ sibi cōscia, omnia timet & suspecta habet, & dicit cum primo parricida Cain, Omnis qui inuenerit me, occidet me. Si ergo timent amicas super concordia deliberationes, ad quas absq; publica fide saluoq; conductu uenire nunquā solent, neq; audent: quam trepide (rogo) uenturi essent ad examē iudiciij, si absq; saluo conductu secūdum leges & Canones, atq; etiam secundum scripturas (quæ schismata ubiq; damnant) iudicari, & de resuscitatis hæresibus antiquis, deq; turbulentis & cruentis seditionibus rationem reddere deberēt? Nunquid sic trepidauerunt Apostoli, quando in conspectu Regum aut Conciliorum de Christi Euangelio rationem reddere iubebantur? At si de sui Euangelij noui ueritate tam certi essent apud se, quam de suo fuerūt Apostoli, nequaquam sic omnia timerent, & suspecta haberent, nec tam anxie peterent saluum ad omnia conductum, sed securamēte dicerēt Carolo Imperatori, sicut dixit Paulus, licet uinctus, ad Regem Agrippam. De omnibus de quibus accusor à Iudæis, Rex Agrippa, æstimo me beatum apud te, cum sim defensurus me hodie, maxime te sciente omnia quæ apud Iudæos sunt.

Aiunt rursus.

C Vidiz

Timidi Cō
cionatores
Psal. 13. &
52.
Leui. 26.

Gene. 4.

Incerti de
suo Euan-
gelio.

Acto. 26.

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

*Vidistis haud dubie Coloniense scriptū, In quo affi-
gūtur abusibus cōmodiores interpretationes, et laus inge-
nij putatur has sophisticas glossas excogitare. Itaq; Ro-
mæ iam et in Gallijs in admiratione sunt artifices harū
glossariū, Huc ergo decurretur. Articuli pponentur,
ut errores et abusus, picti fucis quibusdā, restituātur, for-
tasse ut esca aliqua deliniti assentiamur, nobis quoq; do-
na būt aliquos nostros articulos. Deinde iubebūt nos cō-
sulere, nō nobis tantū, sed etiā certis Nationibus. &c.*

Esa. 5.

Laus uoluz
minis Co
lonien.

Concionar
tores Cy
clopici.

Ecce isti filij superbie, qui in oculis suis uident sibi ualde
sapientes, philautia & sui cōplacentia excecati, sua falsa so-
phismata pro pura Euāgelij doctrina ubiq; iactitant. Quis
quid uero eis cōtrariū dicitur aut scribit, p sophisticis glos-
sis habēt, etiā si pbatissima sint Ecclesiæ dogmata. Certe uo-
lumen illud Coloniense, qd Canones Concilij prouincialis
complectit, ita laudatur à fratre Ambrosio Catharina, Or-
dinis Prædicatorū Italo, sumē, et in iure, et in Theologia eru-
ditionis uiro, ut in suo, quē Speculū hereticorū uocat, libel-
lo dicat, se his temporibus nihil uidisse eo orthodoxius, do-
ctius, fidelius, & omni laude dignius. Ceterū si qui errores
aut abusus irreperūt, siue per negligētia, siue p auariciā Ec-
clesiasticorū, nos eos minime defendere uolumus, sed emen-
dari potius per salutarē & efficacē, atq; ab optimis quibusq;
iamdiu desyderatā Reformationē, eamq; fieri primo quoq;
tempore cupimus. At Gigātes isti Cyclopici, dextro priua-
ti oculo, toruo & erroneo sinistri oculi aspectu sanctissima
quæq; Ecclesiæ instituta errores putant esse et abusus. Do-
nauimus quidē eis Augustę in septenorū colloquio aliquot
in cōfessione ipsorū positos articulos, At ij nō erant eis pro-
prii, sed ab Ecclesia mutuati. Quicquid aut eis propriū est,

De doctrina Fidei.

quod uere suū esse dicere possunt, id totū reijcimus. Et sicut S. Hieronymus Ruffino dixit, Noli me docere qđ CCC annis nesciuit Ecclesia, ita nos iustissime illis dicere possumus. Nolite nos nunc sub finem atq; adeo in fine sæculi docere tandem quod M. D. annis tota nesciuit Ecclesia, quia neq; uita neq; eruditio uestra talis est, ut noua spiritus sancti oracula aut inuenta credibiliter promittere possitis. Et hæc de præfatione latina dicta sint.

DE DOCTRINA.

Augustæ ante annos XIII. In septenorum Colloquio delecti ex protestantibus multa nobis concesserunt, De quibus paulo post pœnitentia ducti, & in magis reprobū sensum traditi, nunc erubescunt, & dicunt.

Augustæ rem eo adduxerūt, ut simul articulos cōderemus ambiguos, flexiloquos, Res erat similis Syrmienfis illius exēpli, Nunc igitur cum ipsis (inquiunt) articulos nequaquā cōdemus, ne ueritas antea illustrata, nunc nouis ambagibus obruatur, si ueritatem quærunt, ut iactitant, assentiantur recte explicatis dogmatibus, si tantum illud agunt, ut cauillationibus nouis decerpant aliquid de autoritate doctrinæ nostræ, fugiamus eos ut Sycophantas dignos odio,

Hæc illi latine. Quod si uiri graues tam esse quam uide-
ri uellent, memores forent uulgati huius uersiculi. Et se-
mel emissum uolat irreuocabile uerbum. Atq; illius prouer-
bij Salomonis. Illaqueatus es uerbis oris tui, & captus pro-
prijs sermonibus, Et illius qđ in lege domini scriptū habe-
tur. Quod semel egressum est de labijs tuis, obseruabis. Itē

Negant & retractant propria uerba. Prouerb. 6. Deut. 27.

Ad R. Card. Mantuanum.

Matth 5.
2. Cor. 1.

Præfatio
Melanch.

Cōiicia in
Ecclesiam.

illius quod in Euangelio legitur, Sit sermo uester Est Est, Non Non. Et quod Paulus dicit ad Corinthios, Sermo noster qui fuit apud uos, nō est in illo Est & Nō, sed Est in illo Est. At miseri homines isti per spiritum superbię & per hæreticę obstinationem usq; adeo impudorati, effrontes, & infruniti facti sunt, ut non solum priuatim, sed etiam in publicis tractatibus, non pudeat eos retractare prius cōcessa, Nam & Hagenoię coram Regia Maiestate retractarūt ea quę Augustę concesserant, & Ratisponę coram Cæsarea Maiestate ausi fuerunt impudenter loquacissimis quibusdam & uere flexiloquis annotationibus retractare & cassare nonnulla, quę in colloquio concesserant, Qualis quęso est longa Melanchthonis præfatio, quam suis annotationibus post habitum colloquium adiunxit: Reprehendit ibi Eccium, quod eam ob causam dixerat se Synodorum auctoritatem propugnare, ut articuli sequētes, de quibus sunt controuersię, sine certamine obtineri possent. Laudat uero Lutherum suum, quod is unus errores (ut ait) Pontificum & scholarum attingere ausus sit, laudat & suas Ecclesias, quod illum sequantur, ac non potius tot sæculorum Pontificum & scholarum consensum. Valde autem reprobatur librum, quem Cæsarea Maiestas Collocutoribus proposuerat, in eo, quod ait, Ecclesiã esse cœtum, in quo unus sit Monarcha Rom. Antistes, dans potestatem cæteris docendi et administrandi sacramenta cæteris per gradus, & condens leges ad excitandam pietatem & fulciendam fidem. Hęc est (inquit Philippus) Hierarchia quam pingit, & fastigiũ Ecclesię quam extruit, & ut Virgilij uerbis utar, Hic labor ille domus & inextricabilis error. In hanc Dædaleam (ait) domum introducere nos, quid erat aliud, quam postulare confirmationem errorum Pontificiorum, & condemnationem

nem

De doctrina Fidei.

nem nostrarum Ecclesiarum? Habeant (inquit) sibi suam
Dedaleam domum regna, iniustas leges, supersticiosos cul-
tus, Idolomanias, aucupia pecuniae, luxum. Quid attinet á
nobis petere earum rerum ad probationem? Hec ibi Philip-
pus, Qui & Principum ac statuum partis suae Responsum
ad Cesaream Maiestatem contexit, ut phrasia ipsa prodit.
In quo sane omnia quae uoluit, illorum consensu & appro-
batione scribere potuit, Ait igitur inter alia multa sic, His
tantis causis mouemur, ne de articulis reprehensis muta-
mus iudicium, quod extat in articulis, quos collocutores de-
lecti ex nostris exhibuerunt. Et post pauca. Ac ne cui du-
bium sit, quod doctrinae genus in uniuersum in Ecclesijs no-
stris tradatur, iterum testamur, nos amplecti Confessionem
Augustae exhibitam Caes. Maieft. V. & Apologiam quae ad-
dita est. Nec dubitamus hanc doctrinam uere esse consensum
Catholicae Ecclesiae Christi, qui traditus est in Prophetiis
& Apostolicis scriptis, Haec ibi. Qualia & in hisce duobus
scriptis, de quibus hic ago, plane habentur. Ex quibus sane
cuique perspicuum est, frustra attentari omnes cum ipsis
de concordia tractatus, quia confessionem suam erroneam
pro Euangelio habent, eique non minus pertinaciter adhae-
rent, quam Turcae & Sarraceni suo Alchorano Cum igitur
tur Principes & status illi Concionatoribus suis omnia cre-
dant. Illi uero sciant, non in unitate & concordia, sed in schif-
mate & discordia, priuata sua commoda, opes, honores &
authoritatem consistere, ac sectam totam inhiare ad reliqua
Ecclesiarum bona, sub pretextu stipendiorum ad scholas et
ad Parochias, parum profecto spei habeo ad componendam
per ullum Colloquium aut disputationem tractatum, pacem cum
ipsis, ueraque concordiam. Nam & haec post Responsum Ces.
Maieft. de libro & colloquio datum, uerba inter alia multa

Sententia
Protestan-
tium de sua
doctrina.

Parua de
concordia
spes.

Ad Card. Mantuanum

Prætextus subnectuntur, Cumque uideamus (inquiunt) esurire pios pa-
stipendiorum stores, multis locis totas Ecclesias orbatas esse gubernatoris
ad sacrilegia. bus, quia desunt stipendia, deserunt scholas, quia nec docentibus,
nec scholasticis pauperibus prospicitur, non possumus non deplorare Ecclesie calamitatem, & optamus, id quod iustissimum est, ut aliquid de tantis opibus decidatur ad ueros usus Ecclesie, id est, ad ministerij Euangelici conseruationem & iuuandas scholas &c.

Ante hoc schisma & scholæ & Ecclesie abundarunt. Nos autem probe scimus, ante huius schismatis (quod illi Deo placere uanissime gloriantur) exortum, omnes ubique scholas plenas fuisse scholaribus, & omnes Ecclesias Parochiales suos in copia habuisse & pastores, et sacellanos, atque etiam concionatores, Postquam uero Lutherus & complicæ eius sceleratum susceperunt bellum contra Papam, Episcopos, Presbyteros, Monachos, & omnem Clerum: omnia in deterius prolapsa sunt, Laici enim uidentes tam diris execrationibus, conuicijs, opprobrijs, uexationibus, damnis, exilijs, ac publico odio, à Lutheranis, alijsque nouis sectis (quas Lutherana heresis peperit) crudeliter & impie affligi: maluerunt filios suos quibuslibet mancipare artificijs mechanicis, & perperam exercitijs, quam literarum studio, unde nulla foret emergendi amplius spes, ut fuerat antea. Inde igitur secuta est hæc idonearum ad Ecclesias et ad scholas personarum paucitas & penuria.

Cur non est nunc largi Dei benedictio erga nos. Cumque per impias sectas istas, laus Dei et sanctorum eius, ueterisque diuini cultus Ceremonie, ex Ecclesijs & Monasterijs sint abolitæ, Deus uicissim subtraxit à nobis antiquæ largitatis sue benedictionem, ut omnia uitæ huius necessaria malignius quam antea ex terra & aqua proueniant. Unde fit ut quanto plus per sacrilegia rapitur ex Ecclesijs & Monasterijs, tanto maior sequitur ubique penuria, & tanto pluribus inuoluuntur debitis ipsi raptores.

Heu

De doctrina Fidei.

Heu quæ est hæc miserorū excæcatio, ut unī Rhetorcu
lo, qui absq; omni fronte & recte rationis iudicio bonū dicit
malum, & malū bonū, plus credendum esse putent, quā tot
sanctis patribus, Cōcilijs, Pontificibusq; & Imperatorib.
atq; adeo uniuersali per tot retro sæcula Ecclesiæ. Quam le
uissimus iste transfuga poetico ludibrio Dædaleam nunc
ausus est uocitare domū, Cum nō ignoret eā à Paulo dici
columnam & basim ueritatis, O egregium Theologum,
quem furiosus Apostata Lutherus ipsi Paulo æquare aut
saltē proximū præ omnibus facere nō ueretur, ppter auda
cissimas et plurimis in locis absurdis impietatibus erroneas
in epistolas Pauli annotationes. De quibus tñ Rhetorculus
ipse postea erubuit, et suas esse negauit publico scripto. Et
nunc sibi suisq; ualde acutus & ingeniosus uidet, quod con
tra Cæs. Maiest. librū de Ecclesia, punciare nouit hunc ex
Virgilio uersiculū. Hic labor ille domus & inextricabilis erro
ror. Tanq; nihil aliud sit Ecclesia, quā Labyrinthus, hoc est
domus errorib. intricatissima, quā à Dædalo factā asserunt
Poetæ. Nunquid uero Christus de Labyrintho intelligi uo
luit, quādo dixit, eum pro Ethnico habendū esse, qui Ecce
siā non audit. Non uerent ipsi Protestātes ad Cæs. Maiest.
publico scripto gloriari, Istud doctrine genus, quod in Cō
fessiōe et Apologia sua (quæ uere Dædalea est, ab hoc Poë
tico Logodædalo fabricata) cōtinet, esse cōsensum Catholi
cæ Ecclesiæ Christi. Dicant ergo nobis, si possunt, ubi ante
eam Confessionē & ante Lutheri schisma fuerit Catholica
Ecclesia, aut eius cōsensus et doctrina. Qualis uero sit ipso
rum in Cōfessione sua consensus, pbe sciunt eruditi sum
mi pōtificis Imperatorisq; & Regis Romanorū, &c. Theo
logi, qui ante annos quatuor Vuormaciam ex Italia Hispa
nia Galliaq; & Germania in unum confessum conuenes
rant,

Esa. 5.

Contume
lia Phil. in
Ecclesiam.

1. Timo. 3.

Matth. 18.

Discordia
in Exem
plaribus
Augustanæ
Confessio
nis.

Ad R. Card. Mantuanum

rant, ut communi consultatione & iudicio cognoscerent, quid namea de confessione & Apologia sentiendum esset. Tanta namq; erat in exemplaribus illius Confessionis & Apologiae alio & alio tempore æditis Vuittenbergæ dissonantia, ut certa plerunq; sententia elici ac statui non potuerit. Quod ut Reu. & Illustrissima Celsitudo uestra cito capiat ac clare uideat, ex uno aut altero loco exemplum referam breuiter, ne quis putet me fingere, Etenim tria contulimus exemplaria. Quorum unum in scriptis Cæs. Maiestati Augustæ traditum fuerat, alterum typis excusum Vuittenbergæ Anno XXXI. Tertium itidem Vuittenbergæ excusum Anno XL. Quod sane, ut multo prolixius erat reliquis duobus, ita in compluribus locis in gratiam Zuilianorum ab illis uariando dissentiebat. Verbi gratia de peccato Originali, Primum sic habet. Docetur apud nos, post lapsum Adæ omnes homines, qui naturaliter nascuntur, in peccatis concipi ac nasci, Secundum sic. Item docent, quod post lapsum Adæ omnes homines secundum naturam propagati nascantur cum peccato. Tertium sic. Item docent, quod post lapsum Adæ omnes homines naturali modo propagati, nascentes habeant peccatum originis. Ecce, primum ait, in peccatis concipi ac nasci; Secundum, nasci cum peccato, Tertium, nascentes habere peccatum originis. Sunt & aliæ circa hunc articulum, exemplarium diuersitates, quas, alibi commemorauimus. Item de cœna Domini Primum sic ait, quod uerum corpus & sanguis Christi ueraciter sub speciebus panis & uini in cœna præsens sit. Secundum sic quod corpus & sanguis Christi uere adsint, & distribuantur uescentibus in cœna domini. Tertium sic, quod cum pane & uino uere exhibeantur corpus & sanguis Christi. En primum ait, sub speciebus panis & uini; Secundum
omit

Dissonantia de peccato Originali.

De cœna Domini.

De doctrina Fidei.

omittit & species & substantiam panis et uini: Tertiū, omittit species & ait, Cum pane & uino. Sunt & aliæ complures exemplariū diuersitates tum circa hunc de cœna Domini, tum de plerisque alijs eiusdem Confessionis Apologiaeque articulis. Quare magna est & cæcitas & impudētia, dicere, quod ea doctrina sit uere consensus Ecclesiæ Catholicæ, cū manifestum sit ex dictis, eam dissentire in plurimis non solum ab omnibus Catholicis, uerū etiam a semetipsis. Nec modica est superbia Concionatorum, qui huiusmodi confessionis suæ atque Apologiae dicta omnia ita consentire dicunt prophetis Apostolicisque scriptis, ut nefas sit aliquid ex ijs in dubium uocare. Ideo pro Sycophantis habent eos omnes, quicunque ipsorum Confessionis & loquacissimæ Apologiae (quæ de sola fide contra charitatem disceptans, uerbosissime eandem sententiam persæperetens. XII. Quæterniones super uno illo articulo adimplet) non per omnia & in omnibus consentiunt. Usque adeo namque inflati sunt superbiæ spiritu Lutherus & Philippus eius, ut satis esse putent, se dixisse, Sicut Pythagoricis satis erat, ipsum scilicet Pythagoram dixisse. Nullū itaque pati uolūt de suis dictis iudicium neque Pontificis neque Concilij, Sed uniuersis, qui aliter, quam ipsi dicunt aut docent, obijciunt illud Apostoli, Si quis aliud Euangelium docuerit, Anathema sit. At frustra id nobis obijcerent, nisi suas, Catecheses Confessionemque & Apologiam pro mero Euangelio & puro uerbo Dei haberent. Proh cæcitate plus quam Iudaicam. Cum igitur eorum Principes et status omnia ipsis credant, neque ab ullo uel minimo illorum doctrinæ articulo deflectere uelint, languida & exigua profecto mihi reliqua est spes de uera & certa concordia cum ipsis erigenda.

Quarta Concionatorum superbia.

Nouum Euangelium.

Dere

Ad Card. Mantuanum
DE REBUS EXTERNIS
Necessarijs.

Vbi doctrinæ suæ approbationem & consensum à nobis obtineret, tunc de rebus externis necessarijs has nobis leges Imperiose præscripturi essent, sine quibus nullam prorsus nobiscum uolunt inire aut habere concordiam, Nempe.

I. *Vt abrogentur omnes missæ, in quibus desunt qui una utantur sacramento.*

II. *Vt abrogetur Canon, qui iubet offerri pro alijs uiuis ac mortuis.*

III. *Vt abrogetur uniuersa inuocatio mortuorum directe uel indirecte.*

IIII. *Vt abrogentur uota & Monachatus.*

V. *Vt fiat restitutio coniugij sacerdotum & integræ synaxeos.*

VI. *Vt abrogentur Magici ritus consecrandæ aquæ, herbarum, nolarum, & similium rerum.*

VII. *Vt abrogentur funebria sacrificia.*

VIII. *Vt abrogetur Ro. Pontifici potestas, quam sibi sumit supra cæteros Episcopos.*

IX. *Vt abrogentur satisfactiones et indulgentiæ.*

Hæc illi necessario abroganda dicunt, Nos autem, si Catholici permanere uolumus, necessario hæc retinenda putamus, nisi quod circa quintum articulum aliter loquimur, nempe de retinendo celibatu sacerdotum, qui in Catholica Ecclesia semper fuit. Ideo ipsi male loquuntur, dum dicunt de restituendo sa
do sa

De Rebus externis Necessarijs.

do sacerdotum coniugio. Nunquam enim concessum fuit sacerdotibus post sacros ordines cōiugiū inire. Id si nolunt credere, ostendant nobis contrarium. Sed nullū prorsus indicare poterūt Catholicum sacerdotē, qui post susceptū sacerdotij ordinem duxerit uxorem nisi forte propter admis- suas causas per Papæ dispensationem factum sit. Non recte igitur petitur restitui id quod nunquam fuit.

In reliquis autē articulis arbitror equidem nos multo facilius cū Turcarū Imperatore cōcordare posse, etiā si plenissimos subiugatos (quod deus auertat) haberet, quā cū rebellibus & infamibus istis Apostatis. Quippe in ipsa Constantinopoli pmittit Turcarū Imperator adhuc hodie Christianis celebrare missas, oblationes & sacrificia, recitare sacrum Canonē, inuocare sanctos, facere uota Monastica, cōsecrare sal, aquā & aliā, sacrificare pro defunctis, & aliā facere, quę superbissimi gigātes isti, homines nihili et sceleribus duntaxat nobiles, abrogari uolunt, si ullam nobiscū concordiam acceptare rogent. O dedecus sacri Ro. Imperij sempiternum, ubicūq; isti eorū articuli legent. Certe sic confido in Domino Iesu, qui est ipsa ueritas, & in spiritu sancto qui est spiritus ueritatis, et in sancta matre Ecclesia, quæ est columna ueritatis, ut nolim super ijs articulis consentire desertoribus istis, etiā si me captiuū in pfundissima turri uel in manicis ferreis uel in æneo Tauro tenerent. Tantum abest, ut dignos existimem uel ipsos uel eorū articulos, qui ad ullum concordia tractatum honeste admitti quæant, nisi præmiserint humilitati aliqua pœnitentiæ indicia, & immanissima scelera sua publice confiteantur, qui tam multos publice scandalizauerunt.

Vt igitur aperte ac libere dicam quod sentio, Non poterit

D 2 rit

libro 2o
capitulum 1o

Plura Christianis permittit Turcæ quā Lutherani

Impij contra concordiam articuli

libro 2o
capitulum 1o

Ad R. Card. Mantuanum

Attentari
concordiã
frustra.

Luth. cons-
tra statum
Ecclesiasti-
cum.

1. Cor. 14.

Confictæ
mediatio-
nes.

rit Inuictissimus Imperator noster pie & honeste ullum cõ
cordiæ de fide & religione tractatum indicere, si parti ad-
uersæ concedendum sit, tales abrogationes à Catholicis pe-
tere. Quo enim maiorum exemplo usquam aut unquam
hæreticis tantum elationis & arrogantia permissum fuit?
Nullos prorsus iudices acceptare aut ferre uolunt, Quid er-
go per concordia tractatus effici queat pie honeste aut uti-
liter, etiamsi. X. annis perpetuo cum eis tractaretur, si nemo
debeat iudicare tandem, an eorũ doctrina uera sit an falsa?
Effutiuit hanc suã superbiam Lutherus ante annos XXII,
quod nollet ullum ferre iudicem doctrinae suæ, ne angelum
quidem de cælo, Quid igitur frustra quaeruntur concordie
tractatus cum obstinatis? Vuormatiæ ante annos XXIII,
quando coram R. Archiepiscopo Treuerensi Lutherus cum
illius Officiali prolixè contendebat, sibi licere Concilij con-
tradicare, per hoc dictum Pauli, si cui reuelatũ fuerit sedens
ti prior taceat. Ego breuissime interrogans, an ipsi reuela-
tum esset, eoq; id impudenter affirmante, ulterius quaesui,
quo nam signo aut miraculo id nobis, ut credere debeamus,
probaret, nihil habuit os impudens amplius, quo illud Pau-
li dictum sibi arrogaret, Recte enim in eum dixit aliquan-
do doctissimus uir Erasmus Roterodamus, quod uel equũ
claudum sanare nequeat, tantum abest ut ullo claruerit un-
quam miraculo impius iste omnis sanctimonie conspurca-
tor & hostis. Non est igitur dignus ullo concordia tracta-
tu, qui tot maximorum iudicum sententijs iam pridem dam-
natus est.

Tanta nihilominus est loquacissimorum nebulonum ar-
rogantia, ut suos doceant, ne ullas interpretationes nostras
admittant, quas ex se ipsis uarias confingunt, quasi nos eas
in condoria tractatu allaturi simus, tanquam apta ad con-
cordiam

De Rebus externis necessarijs.

cordiam media, faciunt quidem hoc in utroq; scripto, petulantius tamen in Teuthonico.

Dicent fortasse (inquiunt) scripta nostra esse certo modo interpretanda, ut recipiantur, forsitan et reprehendant quaedam, & petent ea consui aut mutari etiam, Nos autem (aiunt) nequaquam consutos uolumus recipere articulos, quales Augustæ facti sunt, sed simpliciter dicemus eis, ut Confessionem & Apologiam nostrâ recipiant, & si qua in dubium uocent aut reprehendant, satis eis esse debet, quod nos, quomodo intelligendum sit sufficienter declarare uerbo & scripto uolumus. Cæterum novos super ijs articulos cum eis consuere, aut condere nolumus. Hoc (inquiunt) nihil est iniquû, sed quantum existimamus ualde æquum.

At uos impij desertores non habetis ius aut potestatem ullam præscribendi nobis nouam fidei confessionem, qui rectam fidem in Ecclesia (quæ cum sit columna ueritatis utiq; errare falsum ue aut impium docere non potest) didicimus, quam & uos in baptismo acceptastis, & pluribus annis nobiscum unanimiter confessi estis diutius sane quam nouam illam Confessionem uestram. Quæ cum publice reprobata & reiecta sit Augustæ ab ipso etiam Imperatore et ab omnibus (exceptis per paucis Principibus et duabus duntaxat Ciuitatibus, à quibus oblata & subscripta fuit) totius Imperij Ordinibus, nō uideo equidē, quomodo possit idē Imperator noster, serenissimusq; Rex Romanorum & aliq; Romani Imperij Principes ac status honeste permittere, ut

Damnata
eorum, con-
fessio.

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Confessio illa noua tam imperiosè in cōcordiæ tractatu no-
bis proponatur. Non enim decet tantos Principes leuiter et
inconstanter (sicut septiceps plerūq; facit Lutherus) suam
mutare sententiā. Tantum igitur abest, ut eam nūc tandem
recipiamus. Cōfessionē, quod ne dignam quidem reputa-
mus, ut in ullum cōcordiæ tractatum ulterius admitta-
tur. Quare nihil opus est nobis, nouos ex ea consuere
(uti uane metiunt isti) aut condere fidei articulos, quia cer-
tos & antiquitus, à tempore usq; Apostolorum, approba-
tos habemus Catholicæ fidei articulos, quos citra æternæ
damnationis periculum reijcere aut mutare non possumus.
Neq; igitur confutos neq; fucatos aut pictos ex illa Con-
fessione quærimus articulos, sed antiquam recte fidei con-
fessionem retinemus, De qua hortatur Corinthios Apосто-
lus, ut in ea firmiter stent & saluentur, Quam & in Roma-
nis agnitam magnopere commendat, & Galatas acriter ar-
guit, quod ea relicta in aliud se abduci Euangelium per-
miserant.

Consuere
nouos arti-
culos.

1. Cor. 15.
Ro. 1. et 16.
Gal. 1. & 3.

Confictæ
glossulæ.

Non sumus igitur tam meticulosi aut dubij in fide nostra,
ut precario recipere uelimus ab illis (quos hereticos esse ne-
mo piorū dubitat) de nouo confutos articulos, aut de preca-
torias ac mediatrices & antiquæ fidei nostræ præiudicatis
uias prætere gressulas, de sola fide, de meritis bonorum
operum, de Ecclesia, de poenitentia, de præceptis Ecclesiæ et
de sanctorū inuocatione, quas illi Teuthonice cōmemorāt
sed dicemus eis potius cōstāter & uiriliter; Donec transeat
coelū & terra, iota unum aut apex unius non præteribit à le-
ge & fide Catholica, quam in Ecclesia didicimus. Ana-
thema sit, quicumq; nos aliud docet Euangelium quam ac-
cepimus.

Matth. 5.
Gal. 1.

Iti

De rebus externis Necessarijs.

Isti autem Concionatores, strenui schismatis sui præcones & discordiæ propugnatores, ut ad bella, tanquam Martis aut di-
ræ Megeræ Belloneue sacerdotes, suggerant facces animosque
suorum accendant, Teuthonicæ sic Rhetoricantur. Martis sacer-
dotes &
Megaræ.

Necessarium est igitur (inquiunt) ut in hac parte
simus finaliter deliberati, super quibus extreme perseue-
rare uelimus, tanquam super necessario abolendis ac minime
concedendis, etiam si bella & sempiterna deuastatio in-
de timenda sint, Ad quæ sane breuis & plana est
(aiunt) responsio. Non potest admitti aut dissimulari
Idolatria, sed ad hoc præcipue creati & redempti su-
mus, ut Idolatriam seuerissime arguamus & oppugne-
mus, ueramque Dei cognitionem & latrariam manutene-
re conemur, Hoc est primum mandatum, summe ac lon-
ge præferendum paci, Reipub. corpori, uitæ, &c.

Immo coelo & terræ, atque ita permanet hoc mandatum
immitabile, fugite Idolatriam. Hæc cum ita sint, sequi-
tur, quod nos Missam cum suo Canone, hoc est, cum sua
oblatione & applicatione approbare aut admittere non
possumus, nec unam nec plures, multas aut paucas, quia
manifesta idolatria est, sicut in Israel Baal & a-
lij fuerunt. Ex his sane rationibus. Quia Sacramen-
ta extra institutum ipsorum usum non sunt sacramenta,
Deus enim nullo agit opere, circa quod nihil promisit.
Sicut

Ad R. Card. Mantuanum.

Sicut non uult alligatus esse ad imagines &c. Sic nunc Turcica & Iudaica circumcisio nullum est sacramentum, quia nullum circa eam est uerbum Dei. Sic est & in Papistica missa. Cum non sit ullum de oblatione & applicatione mandatum, certum est, eam non magis esse sacramentum quam est Circumcisio Turcica & Iudaica. Vnde clarum est, quod manifesta & multiplex ibi fiat Idolatria.

Hæc illi Rhetores. Qui cum non ignorent, quam dura & absurda merito uideatur omnibus Christianis hæc sua sententia, ad eam acceptandam & comprobendam suos uarijs Rhetoricæ artis fucis & psuasioneibus, absq; uerbo Dei imo contra uerbum Dei inducunt.

Verum quidem est (inquiunt) si quis hoc consyderet, quod est adeo horrendum, ut obstupescat, aut cogitet, non esse possibile, Ecclesiã ita derelinqui, ut tam longe aberrauerit & hallucinata fuerit, Sed damnum hoc multo maius est, quam ut cor humanũ aestimare queat.

Atq; ideo nobis excæcati sancti tam furiose infensi sunt, quia non possint credere, errorem suum in Ecclesia tam magnum fuisse.

*Ecce Reuerendissime ac Illustrissime Princeps, quanta est Rhetorũ istorum confidentia & superbia, quanta Laicorum, quos decipiũt cecitas & supinitas, in re tam ardua. Nihil profecto in Christianismo habemus, antiquius, sanctius ac uenerabilius, quam tremenda Eucharistiæ & sacra
menti*

De Rebus externis necessarijs.

menti altaris mysteriz, Quæ fatui isti stolidissima impietas & audacia subvertere conantur per duo falsa & inania sophismata, nec in uerbo Dei, nec in ratione ulla iudata. Quorum unum est. Deum nihil agere aut nullum opus operari absq; uerbo promissionis. Alterū, Sacramēta, extra usum, ad quem instituta sunt, non esse sacramēta. Cū igitur circa oblationem et applicationē missæ non sit uerbū Dei (inquiūt) nec sacramēti altaris usus sit oblatio sed sūptio, horrenda est ibi Idolatria, etiā si tot sæculis in Ecclesia fuit, et Ecclesia in tantis erroribus tam diu à Deo derelicta fuit.

At nos facillime cōfundemus eos, si hæc sophismata negemus, & hæc mendacia retorqueamus in corū guttura ex proprijs ipsorum uerbis. Certum est sane, hæc sophismata nusquam in uerbo Dei aut sacra scriptura haberi. Iam ipsi met dicunt. Quod in scripturis non habetur, hoc plane Sætanæ additamentū est. Item, Mira est (ait Lutherus) nostra peruersitas, ut alijs testimonijs quam scripturæ nostræ uelimus probare. Damnātur igitur hic p̄prio suo iudicio, Quem admodum & in alijs omnibus erroribus suis haud difficulter proprio ipsorum iudicio damnari possunt, Quod ego sane in septicipite Luthero ante annos XV. per multa exempla & capitula æditis & latine et germanice exemplaribus falsum sectarum fundamentum feci & ostendi.

Habent & aliud falsissimū sophisma, super quod supra dictas impias abrogationes suas male fundant, Nempe, Quod in scripturis non habetur, non esse credēdum aut tenendum. Hoc ex nostris plurimi copiose reprobauerunt, Quod & ego in cōpluribus libellis meis & Latinis & Teuthonicis multipliciter reprobauit tum scripturæ & S. Patrū testimonijs, tum iustis euidentibusq; rationibus, hoc præsertim anno in duabus Philippicis & in tribus contra Bullin

E sacrifis

Duo falsa
sophismata

Luth. de ab
rog. missæ.
Et in aller
art.

Summus H gerum libris, & nuper contra Musculum de sacerdotio &
dei nostræ sacrificio nouę legis differens. Si nō de omnibus que obie-
articulus. ci, saltē de hoc sumō fidei nostrę articulo, qđ sunt tres per-
sonę in una Deitatis essentia, mihi respondeant, Ex quibus
possit probari scripturis, quod hi tres, Pater & filius & spiri-
tus sanctus, debeant dici tres personę, & non tres uiri, Aut
cur à Græcis dicantur potius tres hypostases, quā tres An-
dri aut tria, Prosopa, Aut cur à latinis non dicantur tres sub-
stantiæ, sicut à Græcis tres Hypostases.

Conciona: mata tot Germaniæ Principes & populos illudi, deipi, ab
tores Tur Ecclesia in schisma, & ex portu salutis in æternę dānationis
cis super: pfundū abducit. Occupauit hisce (proh dolor) annis Ty-
biores ac rannus Turcarū magnā inclyti Regni Vngarię partem, At
magis im: non legi neq; audiui eum à deuictis Christianis petijisse ta-
pij. les abrogationes religionis nostrę, quales audent impij Cō-
cionatores isti (quibus nullū prfus est super nos ius aut Im-
perium) à nobis superbissima p̄scriptione & paciscendę cō-
cordiæ fastu, quasi iubentes exigere. Quis det igitur nobis,
ut benignitate & miseratione Dei aperiant̄ tandē oculi ne-
quissime seductorū Principū & populorum. Sicut olim ad
Principum preces Elisæi prophetę aperti fuerunt oculi Syrorū in me-
seductorū. dio Samarię & oculi serui eius in Dothaim; ut possint mise-
4. Reg. 6. re seducti salubriter uidere & quomodo per suos cōcionato-
res (Diaboli satellites) ex pacifico Ecclesię loco abducti
sunt in dānabile schisma, hoc est, in mediū ciuitatis hostiū
humanę salutis, & quod nobiscum in Ecclesia Catholica
longe plures sunt quam cum illis. Quorum concionatores
stultissime pariter ac uanissime sibi nunc arrogat Ecclesię
Catholicę nomen, Cum in præfatione supradicta ipsimet
manifeste fateantur suū schisma. Quis uero unquā audiuit
aut

De rebus externis Necessarijs.

aut legit Ecclesiā Catholicam dici schisma: Sunt igitur in hac quoq; stultitia & arrogantia sua proprio cōdemnati iudicio. Utinam uero seductorum aperiant oculi, ut uideant, quanto plures sunt nobiscum quā cum ipsis. Etenim sunt nobiscum in Ecclesia Catholica Nouem Chori Angelorū. De quorū multitudine sic ait Daniel. Milia miliū ministrabant ei, & decies Centena milia, seu (ut ait in Cœlesti Hierarchia Dionysius) Decies milies dena milia, Aut (sicut cōtra Praxeam habet Tertullianus) Milies centies centena milia, assistebant ei. Quod autem illi tam multi nobiscum in Ecclesia sint, testatur aperte Euāgelicus propheta Esaias ex ore Domini dicens, Super muros tuos Hierusalem constitui Custodes, tota die & tota nocte in perpetuum non tacebunt. De quibus & nos sacerdotes Domini, quotidie oramus in canonicis precibus Primæ, dicentes, Et angeli tui sancti comitentur nobiscum, ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis salutis & prosperitatis. Sunt præterea nobiscū omnes sancti patriarchæ & Prophetæ, quos laudabilem numerū uocat Ecclesia, in cantico, Te deū laudamus. De quorum uno ait scriptura. Hic est qui multum orat pro populo & uniuersa sancta ciuitate Hieremias propheta dei. Sunt item nobiscum ueri doctores Euangeliū, gloriosus Apostolorum chorus, eorumq; discipuli, Quorū præcipuus Petrus in posteriori epistola sua sic ait. Certus sum, quod uelox est depositio tabernaculi mei, secundū quod dominus noster Iesus Christus significauit mihi: Dabo autē operā, et frequenter habere uos post obitū meū. Sunt insuper nobiscū Candidati Martyrum exercitus & legiones, & innumera multitudo sanctorū Confessorum, Monachorū, Anachoritarū, Virginum, uiduuarū, omniūq; laicorū, quotquot ex Ecclesia militan

Longe plures sunt nobiscū quā cum illis.

Dan. 7.

Dionys. in cœlest. Hierarch. c. 14.

Esa. 62.

2. Mach. 15.

2. Petri. 1.

Ad R. Card. Mantuanum.

milicante in triumphantem foeliciter perueniunt. Deniq;
nobiscum sunt in terris quoq; longe plures quam cum illis.
Nam in eodem Ecclesiae gremio & Ecclesiasticae pacis uin-
culo sunt nobiscum tot sanctorum Monachorum ac Deo
consecratarum Virginum Milia in latissimis & potentissi-
mis regnis Hispaniae, Galliae, Italiae, Poloniae, Portuga-
liae, &c. qui omnes contra haereticos pro Catholicis die no-
cturno orant, Nec pauci adhuc in plerisque Germaniae provin-
cijs, maxime in terris Inferioris Germaniae Caesa. Maiestati
subiectis superstites sunt, qui contra supra dictas abiogatio-
nes ad Deum lachrymosis gemitibus suspirant, et uocibus
caelum penetrantibus ad altissimum clamant. Nunquid uero
surde perpetuo erunt ad preces eorum aures Domini sabaoth?
Non certe. Ita n. ait ipse Dominus in uero Euangelio suo,
An Deus non faciet uindictam electorum suorum claman-
tium ad se die ac nocte, et patientiam habebit in illis? Dico
autem uobis, quia cito faciet uindictam illorum. Sunt por-
tremo nobiscum in eadem fide Catholica et Ecclesiae sine
congregati longe plures et potentiores Reges Principesq; ac
populi q; cum illis.

Luc. 18.

Dolosa ad
plebes Con-
cionatorum
iactantia.

Quare uanissimus est superbiae istorum Concionatorum
tumor, quo in angulis suis ad indoctam plebem tumet, ne-
quissimo dolo iactantes, se iam praualuisse. Data. n. opa dis-
cut, olim offerebat in missa p alijs, uiuis et mortuis, olim de
murmurabant horas Canonici sacerdotes Monachi et Mo-
niales, olim inuocabatur sancti &c. Quasi iam non amplius
ea fiant. Stulta plebs illis credens, quia apud se talia iam aboli-
ta uidet et Ecclesiae latitudinem ignorat, putat illos ubiq; p-
ualuisse, et nullibi amplius talia fieri, nisi in paucis, quos ex
uicinitate cognitos habet. Inde uanissima ducunt spe, se reli-
quos, qui adhuc aduersant eis, cito ac facile tracturos libris
et contionis

De Rebus externis Necessarijs.

cōcionibus aut uī armisq; compulsuros esse in partem suā. **Matth. 16.**
Non cogitantes, quod Ecclesia Catholica supra firmam pe-
tram constructa est, cui portæ inferorum finaliter præuale-
re non possunt.

Audent isti Concionatores suis dicere populis, Ea, quæ
in Ecclesia retinemus & ipsi abolenda putant, nobis conce-
di non debere, etiam si bella & sempiterna deuastatio inde
sequerentur, quia Idolatria fugiēda sit. Quomodo aut̄ pro-
banti ea Idolatriam esse? Certe non alias uideo ibi probatio-
nes quam duo illa sophismata, superius memorata. Deus
(inquiunt) nihil agit sine uerbo promissionis, In missæ ob-
latione & applicatione non est (aiunt) uerbum promissio-
nis, ergo Deus ibi nihil agit. Hęc prima & potissima eorum
ratio est, & quidem falsissima in omnibus syllogismi partis
bus, Maior sane falsa est, quia Deus agit multa absq; uerbo
promissionis. Quid enim promisit, quando creauit cœlum
& terram & omnia quæ in eis sunt? Quid promisit, quan-
do expulit è cœlo Satanā, è Paradiso Adam, è terris gigan-
tes? Quid, quando igne suo duos filios Aaron, & hiatu ter-
ræ Chore Datan & Abyron, ad sepulchra concupiscen-
tiæ murmuratores interfecit? Certe non puto scribas & pha-
risæos istos adeo rudes & ignaros esse, ut nesciāt multiplex
esse in scripturis uerbum Dei, unum promissionis, alterum
comminationis, unum benedictionis, aliud maledictio-
nis, unum collaudationis, alterū increpationis, unum præ-
ceptionis, alterum prohibitionis, unum affirmationis, alte-
rum negationis &c. Esto igitur, quod non sit (etsi non con-
cedimus) in missæ oblatione uerbum promissionis, Non
tamen mox sequitur, ergo Deus in ea nihil agit, Quia alijs
quā promissionis potest agere uerbis, Certe Pauli discipu-
lus S. Dionysius, de ista oblatione & sacrificio altaris disse-

Syllogis-
mus per
omnia fals-
us.

Multiplex
uerbū Dei.

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Dionys. in
Ecclef. Ies
rarch. c. 5. rens, sic ait. Peracta uero laude, uenerandaq; ipsorum & in-
telligibili speculatione spiritualibus inspecta luminibus.
Tum uero etiam ad sacra mysteria in signis celebranda pro-
greditur, idq; ex traditione diuina. Quocirca reuerenter si-
mulet ex Pontificali officio, post sacras diuinorum operum
laudes, quod hostiam salutarem, quæ supra ipsum est, litet,
se excusat, Ad ipsum primo decenter exclamans. Tu dixi-
sti, hoc facite in meam commemorationem. Deinde tanto
ministerio, ad imitationem Dei instituto, dignus fieri pos-
tulat. Ecce Pauli discipulus uocat traditionem diuinam,
hostiam salutarem, ministerium à Deo institutum, opera
diuina, litare hostiam quæ supra ipsum est ministrum &c.
Quid habent quæso Concionatores isti contra tot & tanta
sanctissimi & antiquissimi doctoris testimonia? Allegat
is Euangelij uerba, Hoc facite in meam commemorationem,
Ostendant illi, si possunt, ubi scriptum sit, Nolite hoc
facere. Si ergo non prohibet offerre aut litare salutarem
hostiam Christus, quo iure prohibent ipsi? Nonne & hic suo
proprio condemnantur iudicio? proculdubio. Et quidem
uarijs modis & rationib. quas in septicipite Lutero circa
XXIII, caput commemorauit. Hic duo sufficiunt loca, ex
quibus aperte cõdemnant, Quorum alterum in sacramen-
tarios, alterum in Anabaptistas scripsit ipse Lutherus, Nam
cum sacramentarij negarent Eucharistiam in scripturis di-
ci sacramentum, & Anabaptistæ baptismum paruulorum.
Contra utrosq; Lutherus inuehens ait. Vbi ea sunt in scri-
pturis prohibita? Si Deus aut scriptura non prohibet, quo
iure prohibeant illi? Consideranda esse non minus opera
quam uerba Dei. Cum igitur ea tot sæculis in Ecclesia fue-
rint, Deus utiq; ea tam diu non tolerasset, si non cõprobaret
ea. Hæc ipse Lutherus. Sed longior sum quã necessarium
est

Lutherani
proprio iu-
dicio con-
demnati.

De Rebus externis Necessarijs.

est. Nos sane non solum ex Dionysio, sed etiam ex ipso Paulo nostram oblationem & sacrificium probare possumus. Ait enim, Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constitutus est, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Certe non ait, Omnis Iudeorum duntaxat Pontifex, sed simpliciter & absque restrictione, Omnis Pontifex. Et adhuc clarius ait, in fine eiusdem ad Hebræos Epistolæ, specialiter de Christianorū altari loquens. Habemus (inquit) altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt. Constat itaque ex ijs, Paralogismum illum Concionatorum ex toto falsum esse.

Ex altero quoque sophismate eiusmodi formant Paralogismum. Sacramenta extra usum, ad quem instituta sunt, non sunt Sacramenta. Atqui in missa oblationis Eucharistia est extra usum, ad quem instituta est, Igitur non est sacramentum, Si nos hæc quoque omnia falsa esse dixerimus, quibus quæso scripturis hæc sua probabunt? Nonne ipsi met sæpe dixerunt, Abusus non tollit rei substantiam: si ergo non tollit abusus, quanto minus tollit usus aut non usus? Non poterunt sane probare, rem seu substantiam extra usum aut absque usu consistere non posse. Usus enim accidens est, quod adesse & abesse potest præter subiecti aut substantiæ corruptionem. Norunt hoc omnes Dialectici ac Philosophi, Nec usquam in scripturis cōtrarium asserit.

Quanta est igitur audacia, sic abrogare tam sacra & antiqua Missæ mysteria, per sophismata manifeste falsa & inepta? Non est autem hic sola Maior propositio falsa (quanquam ad Maioris destructionem totus destruitur syllogismus) sed & minor. Dicitur enim Eucharistia mysterium siue sacramentū altaris. Altare autem tam Græce quàm Hebraice à sacrificio nomen accepit. Ego sane ante annos XXIII. In

Baby

Heb. 5.

Heb. 13.

Alter Concionatorū Paralogismus.

Sacramentum altaris

Contra captiuitatem Babylo.

Bobylonicam captiuitatem Lutheri scribens de hoc sacramento, Inter alia quam plurima sic scripsi. Quare ex Grammaticis, ex poetis, ex Paganis, Iudeis, Turcis et Sarracenis, non solum ex Christianis, inuenies profecto in omni religione, sacra, sacrificos, sacrificia, hostias, altaria & sacerdotes. Cur tu igitur apud Christianos, ubi perfectissima est religio ista niteris non solum contemnere & confundere, uerum etiam uelut impia penitus e medio tollere. Certe uel sola hebraica lingua, cui das (ut audio) operam, posset ab errore hoc tam impio liberare, si recte consideres, quid ibi dicitur sacrificare seu immolare, quid sacrificium, quid altare. Vna est enim radix horum trium apud Hebreos uocabulorum, Hæc ibi. Et paulo post ita subiunxi. Non uera, sed fallax est tua similitudo (qua simplicem plebem uis decipere) de hoc & de alijs sacramentis. Differt enim hoc sacramentum altaris ab alijs multifariam. Primum, in eo est uera caro & uerus sanguis Christi substantialiter, in alijs non ita. Deinde alia perficiuntur solum in applicatione & usu sumendi, hoc autem in consecratione perficitur. Item hoc præ alijs habet, ut non solum sit sacramentum quod sumitur, sed etiam sacrificium quod offertur. Est denique aliorum consummatio, ut egregie docet S. Dionysius. Ex his itaque facile conuincitur sophismatis Concionatorum (quod reuera sine scripturis diuinis humanum est figmentum) falsitas. Ideo uani & impij sunt conatus eorum contra missas.

Eucharistia ab alijs differt sacramentis.

Sophisma contra applicationem missæ.

Addunt & alias duas rationes, sed æque friuolas & ex proprio cerebro sine scripturis confictas. Vnam contra Applicationem, alteram contra oblationem.

Dicunt namque applicationem esse directe contra doctrinam de fide, quæ est, quod per fidem propriam habemus remissio

De Rebus externis necessarijs.

remissionem peccatorum propter Christum, absq; nostris operibus & meritis.

At hanc doctrinam nusquam ponit scriptura, Sed contrarium constat de paruulis rite baptizatis, qui absq; propria fide remissionem consequuntur per gratiam & efficaciam baptismi, Et in Euāgelio ait ipse Dominus de muliere peccatrice ad Phariseum, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multū. Et nos non ita loquimur, sicut ipsi nobis odiose ac falso imputant, nempe, quod hoc opus sacerdotis, missæ scilicet celebratio aut applicatio (ut ipsi uocāt) mereatur uiuis & defunctis remissionē, sed dicimus, quod eis profit, tum propter oblationis uim, tum propter orationum, quæ pro illis in missa fiunt, efficaciam, Quantum uero singulis profit, Deī relinquimus acceptioni & iudicio, Cui certam miserendi ac remittendi mensuram aut numerum præscribere nec debemus nec possumus, Quemadmodum pie ac sapienter dixit sancta uidua Iudith, quod hoc sit tentare Deum, ponere domino tempus miserationis, & in arbitrium nostrum ei constituere diem.

Luc. 7.

Iudith. s.

Contra oblationem uero absurde ac impie, absq; omni scriptura sic pronunciant.

Sophisma contra oblationem.

Oblatio pro peccatis est blasphemia, solus enim Christus hanc per mortem suam effecit oblationem: si ergo in eorum Canonem consentiremus, cōfirmaremus eam Idolatriam & blasphemiam.

Hæc eis indocti Laici stulte credunt, licet illi nullas ex uerbo Dei probationes afferant. Nos autem ex utroq; testamento plurima habemus testimonia, quod pro peccatis offerre licet, ac bonum atq; pium est. Neq; hoc Christus aut ullus Apostolorum unq; aut usquam prohibuit. Quoties

F rōgo

Ad R. Cardinalem Mantuanum.

Leui 4.
Matth. 5.
Heb. 17.

rogo uel in solo Leuitico fit mētio oblationis pro peccato?
Et Christus ipse ait, si offeres munus tuum ad altare, Nulq̄
autem dixit, Noli offerre. Paulus quoq̄ ait. Per ipsum ergo
offeramus hostiam laudis semper deo. Quare & in Canone
Missæ rectē ac pie hostiam laudis dicimus.

Confictæ
glosæ de
missa.

Ab sit uero à nobis, ut impias & falsas illas excusationes
prætendamus, quas illi nobis affingunt, Quasi sic uelimus
rem glosare, quod debeat de missa tolli oblatio & applica
tio, fieri tamē debeat ut gratiarū actio, sicut quādo psalmus
aliquis canitur aut dicitur. Nos hanc glosam nunq̄ cogita
uimus, tantum abest, ut eā prætendamus aut approbemus.
Et tamē illi adeo sunt proterui, ut ne talem quidem sensum
nobis admittere uelint. Impudenter itaq̄ mentiuntur, dis
centes, per huius glosse apparentiam multi in omnibus na
tionibus decipiuntur. Nemo enim Catholicorum eam glos
sam unq̄ scripsit aut prætendit. Addunt & alia permulta
uerbose mendacia, Verbi gratia,

Multa alia
mendacia.

*I Quod forma huius sacramēti sit, ut solum sit ministe
rium porrigendi alijs.*

Si hoc uerum esset, ubi quæso manerent ministerium &
potestas consecrandi? Hoc autem sublimius & maius est
quam ministerium porrigendi alijs, frustra enim porrigi
tur, si non est consecratum. Item dicunt,

*II Quod hæc notanda sit regula. Homines non de
bere ullum Dei cultum absq̄ uerbo & mandato Dei in
stituere. Ideo nõ debeat ulla esse differentia inter missam
sacerdotis & communionem Laici.*

Hoc autē esse falsum, ostendunt sacrificia Cain et Abel,
Noe & Abrahæ, qui obtulerunt & altaria erexerūt. De qui
bus nullum habetur in scripturis mandatum Dei, Et in no
uo

De Rebus externis Necessarijs.

uo Testamento plurimas habemus Ceremonias sanctas ac
pias, quæ in scripturis non sunt mandata, Quos illi abolen
das esse impie censent per falsam hanc regulam, quæ nusquam
in scripturis habetur.

Falsum igitur & hoc est,

III. Quod dicunt in Evangelio nullam esse Ceremo
niam ex opere operato, sed per Evangelium omnes ta
les rejci.

Quoniam uero solummodo dicunt, & per nullam scriptu
ram probant, tam facile à nobis negatur quàm ab illis dicitur.
Constat sane ex Evangelio ab ipso domino mandatū esse,
ut hoc faciamus in eius cōmemorationem. Falsum est item
& nouum sine scripturis figmentum, quod dicunt,

III. Nemini ligere Christum offerre nisi ipsimet
Christo.

Falsitas huius dicti patet ex hoc, quod Christus ipse suis
dixit discipulis, Hoc facite, Nusquam autē dixit, Nolite me in
missa offerre. Et constat ex Evangelio, quod parentes eius
obtulerunt eum Dño secundū legem domini, in templo in
Ierusalem, Oblatus est item à patre, qui pro nobis omnibus
tradidit illū. Et de eius passione ait Esaias, Oblatus est quia
ipse uoluit. Ex hoc tamen falso figmento inserunt.

V. Quod missa sit manifesta Idolatria.

Sed faciunt hoc nudis uerbis suis, absque omni scriptura &
ratione, sicut pbari potest ex ipso eorū libro, cōtra quē hęc
scribo. Certe nollē pterire aut dissimulare, si quas attulissent
scripturas aut rationes, quibus tam graue crimen Idolatriæ
contra nos uellent probare. Iphis autē ex scripturę authorita
te Idolatriæ crimē iustissime imputari potest, per hoc dictū
Samuelis prophetæ, Quasi peccatum ariolandi est repug
nare, et quasi scelus Idolatriæ nolle acquiescere.

Ad R. Gard. Mantuanum

Calumnia Friuola itē sunt, quæ de Ceremonijs sine fide factis disse
de Ceremo runt. Nos, n. non sine fide nostras peragimus Ceremonias,
nij. neq; hoc fecerunt patres ueteris testamēti, sicut ipsi eos ini-

Apoc. 13.

que calumniantur. Nam et illi in Christum crediderunt seu
Messiam uenturum, De quo ait Iohannes in Apocalypsi,
quod agnus occisus sit ab origine mūdi. Quod autē eam so-
lum modo pbant fidem, qua quis credit se in gratia Dei
esse, & Deū sibi esse propiciū propter Christū qualiacunq;
sint eius peccata, & retorquent ad hunc sensum hæc uerba
Christi, Hoc facite in meam commemorationem, Nouum
est inuentum & figmentum humanum, quod in nullis uel
scripturis, uel patribus est fundatum.

Humanū fi
gmentū eo
rum cōtra
inuocatio
nē sancto
rum.

Contra sanctorum inuocationem itidem humanum as-
ferunt figmentum dicentes.

*Omnis inuocatio eorum, qui absentes sunt, tribuit eis
omnipotentiam, quod omnium hominum corda gemitusq;
cognoscant.*

Hoc nostam facile negamus, quam ipsi affirmant sine
omni scriptura & ratione. Et dicimus sanctos in æterna bea-
titudine cognoscere in uerbo Dei omnia quæcunq; ad eor-
um gloriam pertinent. Iuxta illud B. Gregorij. Quid est
quod non uideat qui uidentem omnia uidet. Et re ipsa atq;
ex facto constat, quod Phitonici Arioli & Necromāfici ad
absentes dæmones uerba faciunt, & ad impia & feralia ne-
gocia sua uocant & inuocant, Neq; tamen propter hoc tri-
buitur dæmonibus omnipotentia, qui uoces & desyderia
illorum cognoscunt. Quanto igitur iustius creditur, quod
boni Angeli & sanctorū animæ, qui Deum omnipotentē
perpetuo uidēt, possint uota & uoces nostras audire & cog-
noscere, sicut ait ipse dominus in Euangelio. Videte, ne cō-
temnatis unū ex his pusillis. Dico enim uobis quia ange-
li eo

Math. 18.

De Rebus externis Necessarijs.

licorū in coelis semper uidēt faciem patris mei qui in coelis est. Hic tamen unum ex scripturis locum nobis obijciunt, sed male intellectum, Afferunt sane ex Esaia, quod non debeamus pro uiuis auxilium quærere apud mortuos. At nō indicant, ubi nam id dicat Esaia. Memini uero Bullingerum ex VIII. capite Esaia illorum protulisse sententiam, Nostra tamen translatio non sic habet, ut ipsi dicunt. Sed esto, dixerit Esaia sicut ipsi dicūt, Nos intelligimus de mortuis damnatis, nō de beatis, Quia Esaia ibi loquitur de Phitonibus & diuinis qui student incantationibus. De beatis autem refert ipse dominus noster clarum exemplum in Euangelio, ubi Diues dixit ad absentem & longe ab eo positum Abraham, Pater Abraham miserere mei. Luc. 16.

De uotis quoq; sine scripturis tumide sic dicunt.

De uotis Monasticis et Celibatu nullā possunt afferre glossam, Quod si ea uincula noluerint abolere, oportebit nos (inquiunt) contra ea prædicare et scribere.

Ad hæc breuissime responderim, Nos pro uotis & Celibatu non indigere glosis, qui pro ijs tam multos & claros in utroq; testamento habemus textus. Ipsi uero neq; glosam neq; textum pbatum afferre possunt, ubi illa prohibeantur.

Postremo de utraq; specie sacramenti consimili superbia decernūt, quod unius speciei usus iustificari aut approbari non possit, Quoniā uero hoc neq; scripturis neq; rationibus probant, absq; omni peccato & impudentia tam facile negamus quā ipsi affirmant, & rursus proprio iudicio condemnatos, pnunciamus, quia hic de speciebus loquunt, qui tamen impio & iam olim damnato errore panis & uini substantias remanere contendunt. Cur igitur non potius de substantijs quā de accidentibus loquuntur? Sed urget eos ubiq; Pauli de hæreticis sententia, quod seipos proprio cōdemnant iudicio

Ad Card. Mantuanum

dicio, Id quod ego de utraq; specie clarissime ac multipliciter ostendi in septicipite Luthero,

DE REBUS EXTERNIS

Adiaphoris.

Dehis sane rebus, quas græce Adiaphoras, Latine Indifferentes uocât, uerbosissima est eorum in Teuthonico scripto per quinque integra folia superbia & stultissima decernendi arrogantia, qua sibi ius & potestatem usurpant, ad constituendas nouas in Ecclesia leges & Cerimonias. In latino aut scripto breuius hæc omnia referunt, consimilitamen arrogantia. Ita ut nihil dubitem, nos longe æquiores ac tolerabiliores pro retinenda religione nostra, quam nos docuerunt patres nostri & sancta mater Ecclesia, impetrare posse à Turcis uictoribus (quos Deus auertat) pacis conditiones ac leges, quam infames isti Apostate & hæretici nobis proponunt. In Latino igitur sic statuunt,

Tertia pars deliberationis est de rebus Adiaphoris, ut sunt aliquæ in templis lectiones piæ, uestitus & similia. Item de Episcoporum authoritate, Iurisdictione et ordinatione. De his rebus agi nihil potest, nisi prius cõueniat de rebus necessarijs. Si Episcopi mordicus retinebunt errores & impias Cerimonias, necesse est Paulinæ regulæ obtemperare. Si quis aliud Euangelium docuerit, Anathema sit, Nec illi nostras Ecclesias ornaturi, sed potius uastaturi essent. Sed si qui essent Episcopi, qui ut Raab, uerentur iudicium Dei, ut respicere miseris Ecclesias, ac primum amplecti Euangelium propter gloriam Christi, & suum officium recte
facere

De rebus externis *Adiaphoris.*

facere uellent: Cum his facile de *Adiaphoris* foret conuenire, *Vt* nunc quoque dissimilitudines in ritibus *Adiaphoris* passim boni consulimus, modo ut absit impietas, & retineatur doctrinae puritas. Et post pauca. Sed tamen de tota forma Politiae Ecclesiasticae, inter pios tunc deliberandum erit, si qui erunt qui amplectuntur Euangelium. Nam & forma ordinationis corrigenda esset, & tollendi Canones de Digamia, & emendandae erunt leges Pontificiae de diuortijs. Ne possunt quidem durabiles esse leges, quae non sunt Diuinitus traditae, &c.

Hæc in Latina habent Epistola.

Ecce Reuerendissime Dñe & Illustrissime Princeps, quã Imperiose dicunt uobis Episcopis, nisi ante omnia aboleatis omnia illa, quae ipsi inter res externas necessarias ponunt, se nihil posse uobiscum agere de rebus adiaphoris. Et tamen in *Adiaphoris* quoque multa decerpere uolunt de uestra auctoritate Iurisdictione & ordinatione: Vnde facile intelligere potestis, uos longe faciliores pacis condiciones impetrare posse à uictoribus (quod absit) Turcis, quam à fugitiuis & excuculatis istis Monachis.

In Teuthonico autem scripto sunt adhuc multo atrociores. Mox. n. in principio calumniant uos ex uerbis, quae mortuo affingunt Episcopo Augustensi, Christophoro foelicis memoriae, Nempe, quod uos magni & potentes Episcopi tam inducati et obstinati sitis, ut malletis totum Christianum nomen extinguere antequam uelletis eis quicquam concedere. Sed reuera extingueretur nomen Christianum in uobis, si Nouem illas abrogationes, quas pro necessarijs habent, eis permitteretis. Addit præterea impossibile esse, ut uos doctrinæ eorum persecutores pro
Episco

Calumnia
in Episcopo
pos.

Ad R. Card. Mantuanum.

Faces belli. Episcopis habeāt, aut ordinationes uestras recipiant, eo qđ impijs iuramentis ordinandos obligetis. Consulunt itaq; ut suæ partis Principes ac status uobiscū pacē aliquā mundanā et corporalē faciāt, tanq̄ cum uicinis alterius fidei, sicut fecerunt olien filij Israel cum filijs Edom. Addunt tñ mox ex fellis sui amaritudine discordiæ absynthium, dicentes.

Quant̄ graue est, ut Regentes sic quieti sedeant et permittant, quod Christiani iuxta latus eorum occidantur, Idolatria & impudicitia cōfirmentur. Graue item est (inquiunt) ut Episcopi Canonici & Abbates remaneant in bonorū possessione, Euangeliū fame enecantes, et impediētes, ne idonei educantur homines.

Hæc est profecto illa Helena, propter quā Troianis bellum inferendum esse decernunt, ut Episcoporū & Abbatū bona possint occupare sub Euangeliij pretextu. Nō est igit̄ admirandū, qđ pessima quæq; contra Ecclesiasticos p̄dicāt et scribūt, quia cupiunt ips̄ extinctis bona eorum obtinere.

Superbia eorum contra Papam.

Deinde aliud cōmemorāt Concordiæ impedimentū, Papam, Quem nollēt pro summo Pontifice agnoscere, etiāsi Papa erga Germanicam nationem ita se exhiberet, in bonū & Ecclesiarum & suum, ut ipsorum Doctrinam Cerimonialq; eis uellet admittere. Quia adhuc pro Anathemate habēdus esset, iuxta regulam Pauli, si quis aliud Euangelium prædicauerit.

Ille enim (inquiunt) errores suos in alijs regnis aboliturus non esset, sed eos multo maiore tyrannide confirmaturus esset quā antea fecit. Iam tenemur nos huiusmodi errores impugnare. Quemadmodū & a bonis ex Italia hominibus admonemur, ne talē recipiamus pacem. In qua
alia

Ad R. Card. Mantuanum

aliae Nationes excludantur. Cum igitur ex Paulo satis intelligatur Papæ regimen in Ecclesia Antichristi regimen esse, non possumus in eius potestatem consentire, quam sibi super Ecclesiam usurpat, & iure diuino habere contendit, uolens habere potestatem constituendi leges & cultum diuinum in Ecclesia. Hoc multis repugnat articulis doctrinæ Euangelij, quod nos confitemur, Ideo in talem potestatem consentire non possumus.

Hæc illi discordiarum patroni, qui timent gloriã & potestatem suã per salutarẽ aliquã in religione cõcordiã obscurari ac minui. Quoniam uero solummodo effutiunt & nullis scripturis aut rationibus dicta sua confirmant, non opus est ea hic prolixius à nobis confutari. Quilibet enim ea legens, facile intelligit, quid illi quærant & intendant.

Audiat quæso, Re. et Ill. Cels. uestra, quam multas proponant leges ijs Episcopis, qui in eorum doctrinã & res externas necessarias cõsentire uellẽt, Quantũ illis uicissim ipsi uellent permittere, Primum sane, quãdo fit cõmunio (quæ iuxta eorum sententiã nullam habeat inter sacerdotẽ & Laicos differentiã) ut possint tunc cõsuetã de tẽpore circa eam retinere cantica. Deinde ut possint priuatã quoq; absolutionem seruare, sed ita ut nemini præciperetur per confessionem peccata commemorare. Tertio ut in ciuitatibus hęc diebus, quando nõ seruat cõmunio, possint decantari horæ Canonice de tempore post sermonẽ, ne Ecclesie desolatæ uideantur, Id concordie gratia uolunt permittere, si habeant personæ decantantes. Quarto, ut festa Christi cum consuetis canticis sermonibusq; & cõmunionẽ possint celebrari. Quinto, ut si quis sanctorũ festa celebrare uelit, nullam ibi faciat inuocationem neq; directe neq; indirecte.

Leges eorũ
pro ijs Epis
copis qui
Lutherani
fiunt.

G

Sexto

Ad Card. Mantuanum

Sexto, ut de discrimine ciborum permaneat doctrina ipsorum, usus uero stetiuxta uoluntatem dominorum uniuscuiusque loci. Dicunt tamen conscientijs tutissimum esse, huiusmodi traditiones hominum penitus ex hominum oculis ablegari, sicut scriptura præcipit Idola & altaria dirui & extirpari.

Si his (inquiunt) Ceremonijs cõtenti esse uelint Episcopi, bonum esset. Si aut Episcopi esse uelint non solum sæculares Principes, uerũ etiam officium Ecclesiasticũ sibi restitui uellent, de hoc consultandum foret, quia magnæ forsitan ciuitates & Principes aliqui non libenter patientur eis Ecclesiasticam Iurisdictionem restitui.

Hæc illi, De quibus quale futurũ sit Christianissimi Imperatoris nostri, eiusdemque Catholici Regis Hispaniarũ iudicium, libenter pfecto, si deus dederit, intelligã. Non possum equidẽ persuadere mihi, hæc illũ æquo animo laturum esse, qui talia iam pridẽ condẽnauit Vuormacię et Augulstę in publicis Recessibus Dietarũ (ut uocant) Imperabũ atque etiã seuerissime interdixit et puniuit in suis hereditarijs Inferioris Germaniæ puincijs. Superaddunt aut illi loquaciter adhuc alias leges de causis Matrimonialibus et de Ordinatiõibus in Cathedralibus & Collegiatis Ecclesijs atque in Monachorũ et sacrarum uirginũ Monasterijs nouo ritu instituentibus, Tanquã totius iam Germaniæ facti sint Visitatores, quibus metu Principũ suorum parendũ sit, sicut factũ est in quibusdam, quę subditæ sunt illis Principibus Germanię puincijs. Ego aut in dño confido, quod miserebit Germaniẽ aliquãdo, et liberabit nos à uanis istis legislatoribus, quibus longe optatior est perpetua in schismate damnabili discordia, quam à pijs omnibus iam pridẽ desyderata in unitate Ecclesiæ salutaris concordia.

Hæc

De rebus externis A diaphoris.

Hæc sunt Reuer. Domine ac Illustris. Princeps quæ
aduersus duo pseudo Euangelicorum Concionatorū scri-
pta respondēda esse duxi, hoc præcipue tempore, dum apud
nos Germanos Catholica fides religionis nostræ antiquæ
& sacro sancta apud cunctos uere Catholicos summi Pon-
tificis Apostolicæq; Sedis & S. Ro. Ecclesiæ potestas et au-
thoritas per rebellū Apostatarū Rhetoricas uersutias im-
pialq; calumnias tam grauiter omni diabolica arte ac fraude
oppugnant. De quibus R. & Illust. Cels. uestram supplici-
ter admonere uolui, ut pios Cæsareꝝ Maiestatis conatus ad
mature celebrandū Generale Conciliū apud sedē Apostoli-
cā efficaciter adiuuare digner, per qd' sane unicū nobis su-
perest remediū & ad salutarē in Ecclesia Reformationē con-
tra plurima qbus pius & simplex populus Christianus of-
fendit, scandala, reprehensibilesq; auaricię et negligētię ab-
usus, sceleriter instituendam, & ad diu desyderatam in fide
& religione concordia restaurandā, qua nos Germani uno
sensu cum reliquis Nationibus Deo patri & Iesu Christo
Domino & Redemptori nostro per gratiam spiritus sancti
deuote seruiamus laudesq; & gratiarum actiones concina-
mus, sicut ab antiquo factum est, quando multitudinis cres-
centium erat cor unum & anima una. Bene ualeat Reuer.
& Illust. Cels. uestra, Pijssime studiosorum Patrone
ac Generosissime Princeps. Ex Ciuitate Eys-
stetenſi X. Calendas Decembris, Anno
ab incarnatione Verbi æterni.
M. D. XLIII.

*Ingolstadij Excudebat Alexander Wueys-
senhorn. Mense Ianuario
M. D. XLV.*

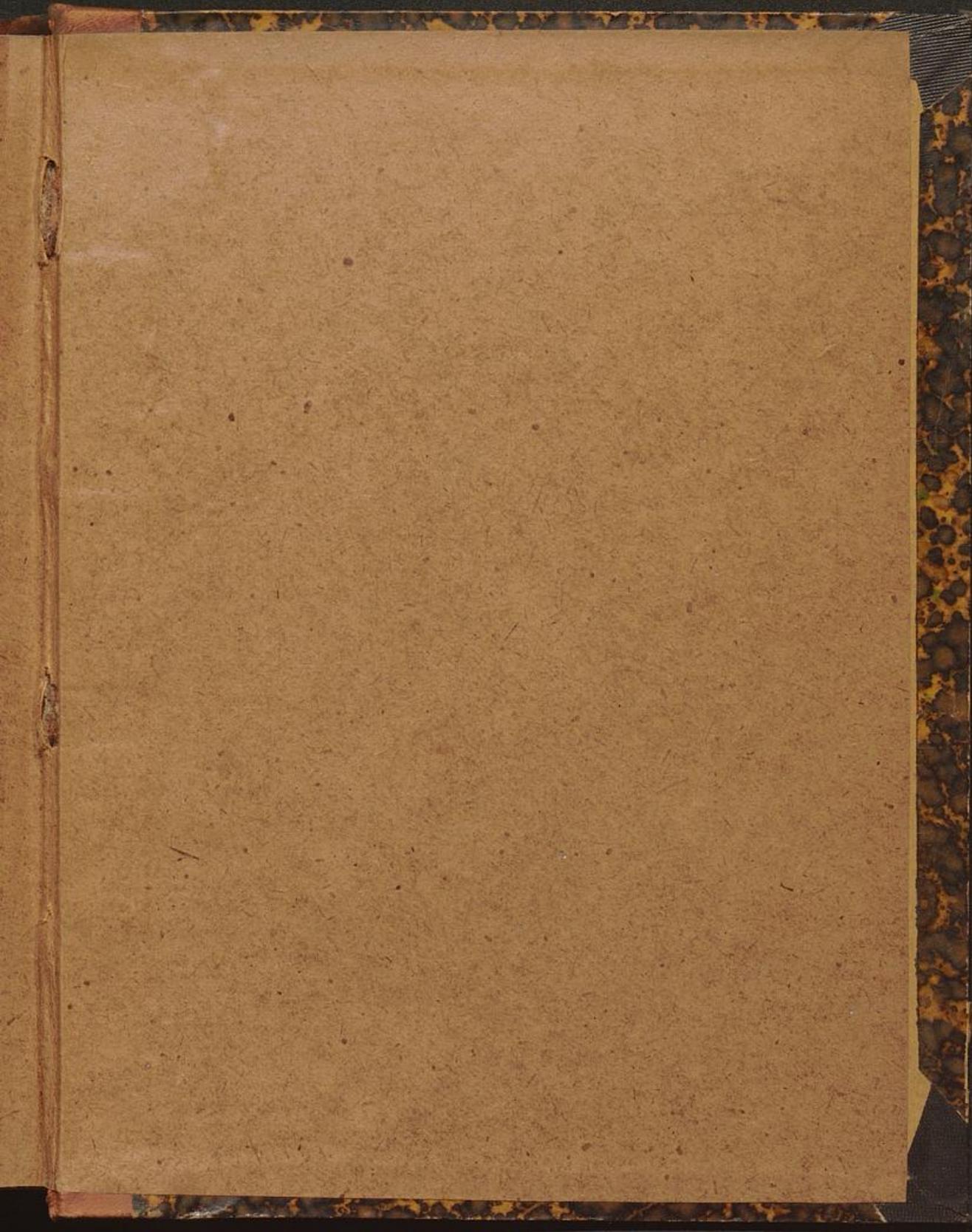
Dr. med. et phil. N. B. ...

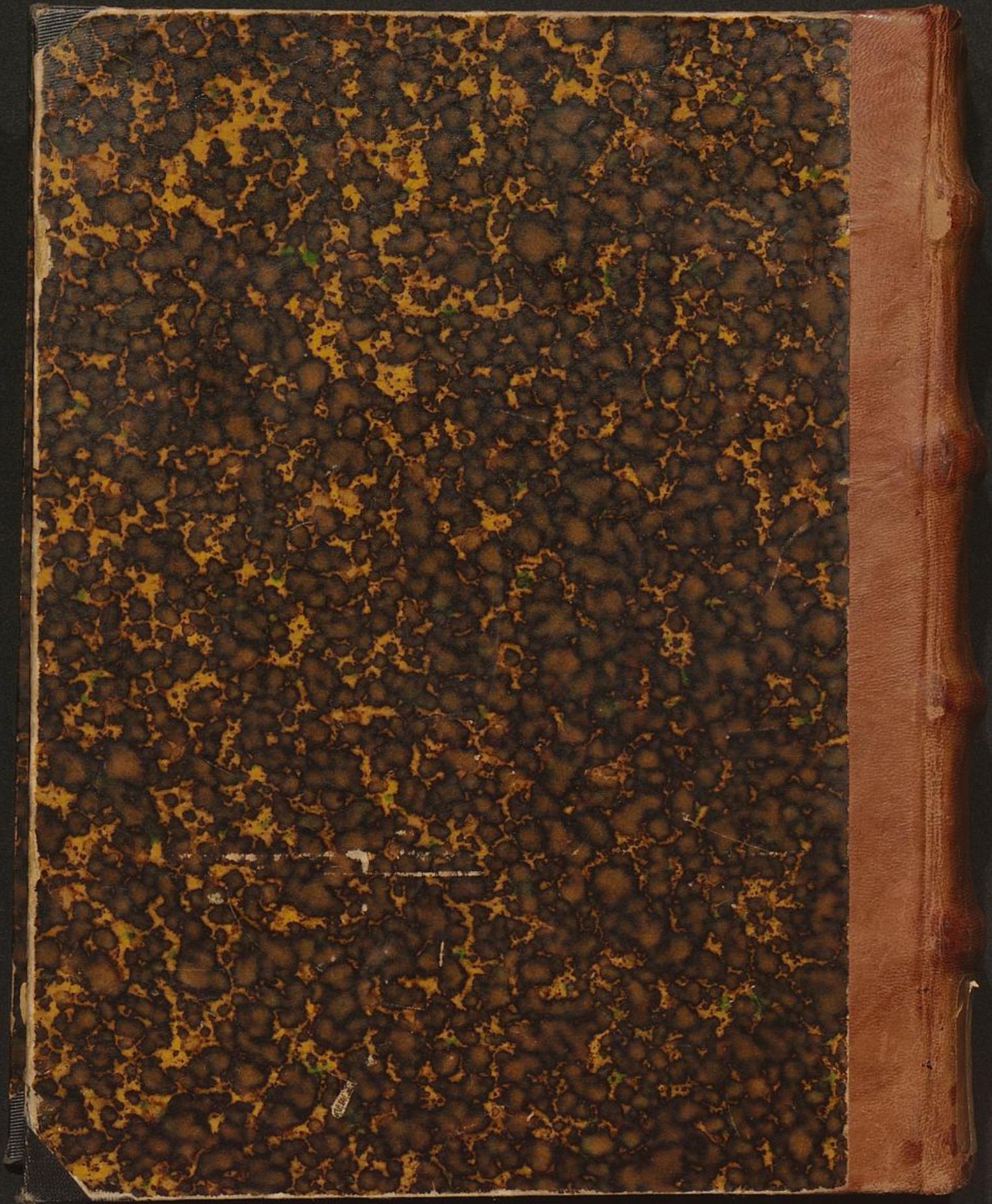
Faint, mostly illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

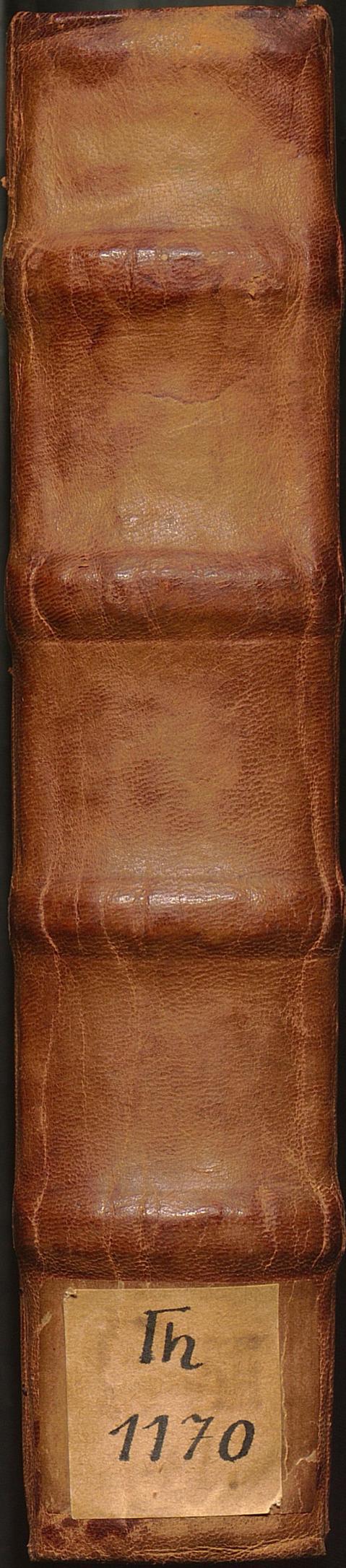
M. D. XVIII.

M. D. XLV.
Faint text below the date, possibly a name or title.

In
1170